

52

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ένας λαός θυφόνεται ήμα
δειξη πώς δε φοβάται την
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φου-
οικούς της κατόνους.
ΒΙΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ' * ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 11 ΤΟΥ ΜΗΝ 1908 * ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘΜ. 2 * ΑΡΙΘΜΟΣ 295

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. 'Ιστορικά γεγονόματα (συνέχεια).
- ΙΔΑΣ. Κοινωνισμός και κοινωνιολογία.
- Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Το κλείσιμο του Βασιλικού.
- ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ από την κλινική του καθηγητή κ. Γερ. Φωκῆ.
- Η ΜΙΚΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ.
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Άλκαϊος, Κ. Δεπάστας, Σπ. Ρίγγας.
- ΠΑΡΑΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ.

ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Το τελευταίο άρθρο του κ. Σκληρού που επιγράφεται «Οι σοσιαλιστάδες στους νατσιοναλιστές» με αναγκάζει να μπω πάλι λιγάκι στα μελάνια, πράμα που δεν το κάνω συχνά. Ούτε τα γραψίματα, ούτε τα λόγια τα πολλά ούτε τα «εξελαιωγίματα» μ' άρρίσκουν, όπως φαίνεται να πιστεύει ο κ. Σκληρός. Μά αυτό είναι άλλο ζήτημα.

Θίλω να πω, — επειδή με προκαλούν, — μερικά λόγια για το «σύστημά» μου, όπως είπε για το δικό του ο κ. Σκληρός.

Η κοινωνιολογία (sociologie) είναι επιστήμη. Ο κοινωνισμός (socialisme) είναι πόθος.

Η κοινωνιολογία είναι μελέτη του γίνετι πιδ αντικειμενική. (Ο άνθρωπος, δηλαδή το όργανο που μελετά, δεν μπορεί ποτέ να είναι δλότελα αντικειμενικός).

Ο κοινωνισμός είναι κάτι τι άλλως διόλου υποκειμενικό, επάνω κάτω εκείνο που λέει ο κ. Σκληρός «υποκειμενική κοινωνιολογία», είναι δηλαδή η κοινωνιολογία όπως τη νοιώθει ο σοσιαλιστής.

Την κοινωνιολογία τη μελετά ο επιστήμονας, δηλαδή μιὰ τάξη ανθρώπων.

Τόν κοινωνισμό τόν αισθάνεται ο προλετάριος, δηλαδή άλλη τάξη ανθρώπων.

Επειδή και ο κοινωνισμός είναι κοινωνικό φαινόμενο, το μελετά και αυτό ο κοινωνιολόγος. Είναι λοιπόν και ο κοινωνισμός ένα από τα άπειρα ζητήματα που ξεδιαλώνει και μελετά η κοινωνιολογία.

Αν τύχει από μεγάλη ψυχοπονία και συμπάθεια να αισθάνεται ο κοινωνιολόγος σάν τους προλετάριους, μπορεί να γίνει κοινωνιστής, θεωρητικός όμως. Δεν ξέρω αν μπορεί να συμβῆ και το αντίθετο, δηλαδή ένας σοσιαλιστής να είναι και κοινωνιολόγος, γιατί τότε θα πρέπει να έχει αφήσει την υποκειμενική κοινωνιολογία, που του άρρίσει, και να έχει γίνει επιστήμονας, πράμα που δε συμβιβάζεται πολύ πολύ με συμπάθειες και αντιπάθειες.

Ο κοινωνισμός ή σοσιαλισμός είναι η λαϊκή έκφραση μερικῶν κοινωνικῶν θεωριῶν. Γεννήθηκε από τις ανάγκες και τὰ αισθήματα τῶν ἐργατικῶν, που γυρεύουν νὰ καλλιερέψουν τὴν τύχη τους, νὰ δουλεύουν δηλαδή λιγώτερο, νὰ κερδίζουν περισσότερο και νὰ γλεντοῦν και νὰ ξεκουράζονται ὅσο μπορούν περισσότερο — γιατί είναι ἀλήθεια κατακουρασμένοι ἄνθρωποι. Ἀλλὰ γιατί τὸ ἰδανικὸ τῶν ἐργατῶν νὰ γίνει ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἰδανικὸ, αὐτὸ δὲν τὸ νοιώθω.

Ο σοσιαλισμός γίνηκε ἐπειτα θεωρία στὰ κεφάλια τῶν θεωρητικῶν, μελετήθηκε ἀπὸ τοὺς κοινωνιολόγους που τὸν ἔβαλαν στὴ θέση του (τὸν ταξινόμησαν), κατάντησε οὐτοπία (δηλαδή μεταφυσικὸ φαινόμενο σὲ μερικὰ ἄλλα κεφάλια που τότε γενικέψαν ὑπερβολικά, και ἀρματωμένους σάν τὸν ἀστακὸ με τὰ θεωρητικὰ ἐπιχειρήματα, κατέθηκε σάν οὐρανοκατέβητος πάλι σὲ μιὰ τζῆν του λαοῦ, στὴν ἐργατικὴ τάξη και τὴν ξεσήκωσε. Γιατί, είναι συμπληρωματικὴ θεωρία, καὶ ἀπὸ τὸν λαὸν νὰ γίνῃ χίλις (= ἡσυχίας ;).

Ἄλλοιῶς όμως μιλεῖ ἕνας ἐπιστήμονας σ' ἄλλους ἐπιστήμονες, και ἄλλοιῶς ἕνας πολιτικός (ἔστω και κοινωνιολόγος) στὸ λαό. Στους ἐπιστήμονες ο κοινωνιολόγος θὰ πῆ πὼς ο σοσιαλισμός είναι φαινόμενο που παρουσιάζεται στις κοινωνίες ἅμα κουραστῆ ἢ ἐργατικὴ τάξη ἀπὸ τὸ νὰ μνήσκει σκληρωμένη στὰ ἰδανικά και στις ἀνάγκες ἄλλης τάξης. Στὸ λαὸ θὰ πῆ ο πολιτικός, με ἐπιστημονικὸ φανῆ ἔως ἐπιχειρήματα, ὅτι ο σοσιαλισμός είναι τὸ τέλει, αὐτὸ ἄκρον ἄκτων τῆς πρὸδου και ἐξελίξεως, le dernier cri και ἐπομένως ἡ εὐτυχία. Είναι βέβαια κατ' ἀνάγκη ο πολιτικός στὰ λόγια του ἀποκλειστικός, και μόνο με τὴν ἀποκλειστικότητα ξεσηκόνονται και σαλεύουν οἱ κοινωνικὲς τάξεις. Ο ἀποκλεισμός όμως δὲν είναι ἐπιστήμη, και ἄρα ο σοσιαλισμός που θέλει νὰ ἀποκλείσει τις ἀνάγκες και τὰ ἰδανικά κάθε ἄλλης τάξης, δὲν είναι ἐπιστημονικὸ ἐπιχείρημα, ἀλλὰ αἰσθημα (υποκειμενικὴ κοινωνιολογία).

Με κατηγορεῖ ο κ. Σκληρός πὼς ἔχω «ἀφηρημένες ψύχωσης». «Ἰσως, μὰ δὲν είναι λιγώτερο εὐγενικὲς ἀπὸ μιὰν ἄλλη ἐπίσης ἀφηρημένη ψύχωση» που ξέρω, τὸ θεωρητικὸ σοσιαλισμὸ. Γιατί, καθὼς εἶπα, και ο σοσιαλισμός ἀπὸ αἰσθημα μεταμορφώνεται και γίνεται θεωρία, ἰδανικὸ, ψύχωση, και οὕτο πια, ὅπως κάθε ἄλλο ἀνθρώπινο αἰσθημα ὅσο και ἂν προέρχεται ἀπὸ συγκεκριμένους λόγους.

Και με κατηγορεῖ ο κ. Σκληρός και λέει πὼς κάθωμαι στὴν ἡτυχία μου και για τις ἀφήρημένες μου ψύχωσης στέλνω εἰς τοὺς συγκεκριμένους ἀνθρώπους στὸ μακελειό, κόβοντας και ράβοντας με ἰλα-

ρῆ συνείδηση τὴν τύχη και τὴν εὐτυχία τους. Δὲ με πυχκινεῖ πολὺ αὐτὸς ο χαρακτηρισμός μου. "Ὅπως ἐγὼ στέλνω στὸ μακελειὸ συγκεκριμένους ἀνθρώπους για τὰ ἰδανικά μου, ἔτσι και ο κ. Σκληρός; στέλνει στὸ μακελειὸ — ο κακούργος ! — ἄλλους συγκεκριμένους ἀνθρώπους για τὰ δικὰ του ἰδανικά, που τὰ νοιώζει πιδ σύμφωνα με τὴ συγκεκριμένη εὐτυχία τῶν συγκεκριμένων ἀνθρώπων. Γιατί ὅταν ἀγατίσουν οἱ προλετάριοι στὸν Ἑλληνισμό και τοὺς σηκώσουν στὸ πόδι τὰ σοσιαλιστικὰ αἰσθήματα, ἐνστικτικὰ ἢ ἰδανικά, θὰ κάμουν και ἀπεργίες και σηκωμοὺς και μπορεί και νὰ σκοτωθοῦν πολλοί, μελόνοντας με τὸ πεισοδρομικὸ κράτος. "Ὅσο για τὴν εὐτυχία τῶν ἀνθρώπων δὲ φροτίζω γιατί οὔτε τὴ δική μου εὐτυχία δὲ γυρεύω. Τὸ ἂν καθορμαι στὴν ἡσυχία μου ἢ ὄχι, ἐκεῖνοι που με γνωρίζουν μπορούν νὰ κρίνουν.

Ο σοσιαλισμός λοιπόν είναι τὸ ἰδανικὸ, ἡ ψύχωση ἢ λαχὸν τῶν ἐργατῶν στὰ μερικὰ ἐπιπέδη τῆς ζωῆς τῶν κοινωνιῶν. Ο κ. Σκληρός γυρεύει τὴ πάλη ἀνάμεσα στις τάξεις, αὐτὸ θεωρεῖ ἰδανικὸ, και ὄχι τὸ σοσιαλισμὸ. Επειδὴ όμως πιστεύει πὼς ἡ πάλη αὐτὴ θὰ πάει μπροστὰ με τὸ νὰ ὑποστηρίζονται τὰ ἰδανικά του ἐργατῆ, δηλαδή ο σοσιαλισμός, ξεγελιέται και γενικεύει και λέει τὴν ἑαυτὸ του σοσιαλιστῆ, και βγάζει τὸ σοσιαλισμὸ κοινωνιολογία και πανάκεια τῶν νέων κοινωνιῶν.

Εἰς τὸν ἕνα που καταλαβαίνει τὰ κοινωνικὰ ζητήματα και νοιώθει πὼς μικρὰ και μεγάλὰ ἀρχίζουν ἀπὸ οικονομικούς λόγους, δὲ σημαίνει πὼς είναι και σοσιαλιστῆς

Του κ. Σκληροῦ τὸ ἰδανικὸ δὲν είναι ο σοσιαλισμός, παρὰ ὅπως λέει ο ἴδιος «ἐκπολιτιστικὰ ἰδεώδη που συμπέπτουν με τὴ συγκεκριμένη εὐτυχία τῶν συγκεκριμένων ἀνθρώπων».

Ἀφοῦ ἔθεσα ἔτσι τὰ ζητήματα, τώρα ἂς ἀναλύσω τὸν ἑαυτὸ μου και ἂς κοιτάξω πὼς σχετίζομαι με ὅλ' αὐτὰ ἐγὼ, τὸ Ἑλληνικὸ ἄτομο τοῦ 1908.

Με συμβουλεύει ο κ. Σκληρός νὰ γίνω σκληρός, και σκληρότητα κατὰ τὴ γνώμη του είναι «να ἀναλύνει κανεὶς ἀμείλιχτα τὰ ἐνστικτικὰ του, τσαλαπατώντας τις πρόληψές του, συντριβοντας τις ἀφηρημένες ψύχωσης του». Που νὰ ξέρει πὼς ἀπὸ μικρὸς ἄλλο τίποτε δὲν κάνω παρὰ νὰ ἀναλύω με λυσσα και εὐσυνειδησία τὴν ἑαυτὸ μου και νὰ σημειῶνω τις ἀνάγκες σὰ συνταχῆς χωρικὸ που ἀναλύνει τὰ σώματα ().

1) Ἐχω γράψει μάλιστα πολὺ νέος ἕνα μυθιστόρημα, που δὲν τὸ δημοσίεψα, και που είναι μιὰ ψυχολογικὴ ἀνά-

Λοιπόν δεν είμαι «πατριώτης». 'Αλλά γεννήθηκα 'Ελληνας και 'Ελληνας θά μείνω, θέλοντας και μή, ως πού να πεθάνω. 'Αναγνωρίζω τή σκλαβιά μου και δε νομίζω πως υπάρχει ελεύθερη θέληση, γιατί αν υπαρχε θά μπορούσα να γίνω κοσμοπολίτης.

'Ο κ. Σκληρός που ξεπέρασε τάχα τόν εθνισμό, αν τόν ξεπέρασε γιατί βλθθηκε και καλὰ να συλλογίζεται τήν 'Ελληνική κοινωνία και δε στοχάζεται κοσμοπολιτικά; Γιατί του έρχεται τόσο φυσικά να μιλά για τήν κοινωνία μας; Δε μιλεί β.θκια στους 'Ελληνες με απατριωτικά ξελαρυγγίσματα όπως οι ουτοπιστές πατριώτες; αλλά με «σοσιαλιστικές θεωρίες» όπως οι θεωρητικοί σοσιαλιστές. Το ίδιο κάνει: μιλεί στους 'Ελληνες, ελληνικά.

'Αλλά τέλος πάντων υπόθεσε πως είμαι εγώ, ή δ Α ή δ Β, απατριώτης. Και μεις τότε είμαστε μιάν ανάγκη όπως είναι και ο κ. Σκληρός. Το να υπάρχω και εγώ, είναι αρκετή δικαιολογία τής ύπικρής μου. 'Αν υπάρχουν σοσιαλιστές, υπάρχω όμως και εγώ. 'Εχουμε ίσα δικαιώματα να ζήσουμε, και όποιος νικήσει.

'Επειδή ψυχολόγητα πολύ τόν έαυτό μου, είδα πως έχει τάς θεωρητικές, και επειδή το θεωρητικό άνθρωπο τότε βλέπω μισόν άνθρωπο, γι' αυτό άνγκασα τόν έαυτό μου να άνακατωθώ με τούς ανθρώπους, για να γίνει και μη θεωρητικός. Θά είναι και το φυσικό μου τέτοιο: να είμαι δηλαδή μισός θεωρητικός και μισός μη θεωρητικός. Είμαι σά δυό άνθρωποι: ένας πού ζει και ένας άλλος πού κοιτάζει άπ' ύψος τή ζωή μου. Και έτσι νοιώθω καλύτερα και τόν έαυτό μου και τούς άλλους.

'Όταν όμως άνακατόθηκα με τούς ανθρώπους, κατόντησα πολιτικός τους. Φαίνεται είμαι φυσικά αάρχικός» όπως έλεγαν οι άρχαίοι. 'Αλλά δεν είνα δούλος τής τάξης. Τό ένωμάζω και πίνω, όπως και τόν ζωτα και τήν έπιστήμη, — βάραθρο, γιατί τις περισσότερες φορές χάνεται ο άνθρωπος μέσα της.

Πριν άνακατωθώ με τούς ανθρώπους, έπειδή μ' άρεζε σπουδάζω τήν κοινωνιολογία στα β.θλια. Τώρα

λυσή του έαυτού μου σ' όλα τα στάδια πού πέρασα από τότε πού μικρός άρχισα να νοιώθω τόν έαυτό μου. 'Εκεί μέσα θά έβλεπε ο κ. Σκληρός όλοι τις τρεχόμενες ουτοπίες, σοσιαλιστικές, κοσμοπολιτικές, ανθρωπιστικές, χρησιμοθεωρητικές, πατριωτικές, και πόθους και λαχτάρες και πεπτικισμό πολύ.

τή σπουδαζω στην κοινωνία μέσα. Και επειδή γύρω μου έτυχε να έχω μιά κοινωνία, τήν 'Ελληνική, μ' αυτήν καταγίνομαι.

'Αλλά έζησα και σ' άλλους τόπους και σ' άλλους χρόνους και παράβαλα, σύγκρινα και είδα τή νέκρα τής τωρινής κοινωνίας, τής 'Ελληνικής. Δε μ' άρεσε ή νέκρα της και γύρεψα πως μπορούσε κανείς να ζωντανέψει τήν κοινωνία μου.

Πρώτα πρώτα ένοιωσα πως κοινωνία 'Ελληνική δεν είναι ή κοινωνία πού ζή μέσα στα σύνορα του 'Ελλαδικού κράτους, παρά όλοι οι 'Ελληνες πού βρίσκονται στον κόσμο, όσοι δεν έγιναν άκόμη ούτε ζένοι ούτε κοσμοπολίτες, γιατί κάτι τούς συνδέει ο λους αυτούς άναμεταξύ τους.

Και είδα τήν 'Ελληνική αυτή κοινωνία — λιμνοθάλασσα άποκοιμισμένη.

Κατάλαβα πως πρέπει να κουνηθούν μεγάλες μάζες τής κοινωνίας αυτής. Και διάλεξα τόν πιο σύντομο δρόμο για να φτάσω σ' αυτό το αποτέλεσμα. Πήγα και πήρα τούς 'Ελληνες πού κατοικούσαν περισσότερο, τούς Μακεδονίτες, τούς 'Ηπειρώτες, τούς Θράκες και έβαλα να άστράψει μπροστά στα μάτια τους μιάν έλπίδα, ή έλπίδα να γλυτώσουν από τήν κακοπέραση. Λίτεκ τής κακοπέρασης όλοπνερη — ή Τούρκος. 'Αμα τόν ξεφορτωθούν αυτόν, άμέτως θά καλοπεράσουν. Δηλαδή, τί κάνω; Κολακίζω. κ.) Τόν πόθο του γλυτώσει από το βίαιος του Τούρκου, και β.) τήν έλπίδα καλύτερης τύχης. Μισο για να φταίουμε στα ξεσηκώματα τών δούλων — ή άλλωλοβοήθεια. Και άρχισα να διοργανώνω τούς ανθρώπους για κοινή ενεργεία.

Είχα και ένα παράδειγμα ζωντανό μπροστά μου. Οι Βούλγαροι στα 1903 πώς έκαμαν και σήκωσαν τόσα χωριά στη Μακεδονία, και δικά τους και μη δικά τους, κατεπάνω στον Τούρκο; Είπαν στους χωριανούς, πού άνακατόθησαν τούς Τούρκους μπροστά, τά τσιρλίκια θά γίνουνε δικά τους (τῶ χωριανών δηλαδή). Και μάλιστα τούς τά ξεμείρασαν από πριν στους χωριανούς, και τούς έδειξαν τού καθενός το κομάτι πού θά πάρει.

Αυτό ήρθε κατάλληλο μέσο και γρήγορο για να κουνηθεί ένα μέρος τουλάχιστο τής 'Ελληνικής κοινωνίας. Τώρα βρίσκονται άλλοι πού προτείνουν να ξεσηκώσουν τις εργατικές τάξεις του 'Ελλαδικού κράτους κατεπάνω στο κεφάλαιο. Δεν το άποκλείνω και αυτό ως καλό μέσο, μ'ά μου φαίνεται πως για τώρα πιο γρήγορα μπορεί να πιάσει το άλλο. Γιατί; Για-

τί ή βιομηχανία δεν είναι αρκετή στο 'Ελλαδικό βασίλειο για να βγάλει πολλούς προλετάριους, και έσως οι εργατες στην 'Ελλάδα, συγκριτικά με άλλες κοινωνίες, ζούν καλά. Πιο μακριά είναι ο εργατης στην 'Ελλάδα από το σοσιαλισμό, παρά ο δούλος Ρωμίας από ένα σηκωμό κατεπάνω στον Τούρκο. Δε φοβούμαι τις νέες ιδέες ούτε το αίσθημα του σοσιαλισμού, όπως υποθέτει ο κ. Σκληρός. Νομίζω όμως πως ακόμα δεν ήρθε φυσικά ή ώρα του.

Δηλαδή τί κάνω; 'Αφίνω τήν 'Ελλαδική κοινωνία να σκουληκιαζει για τήν ώρα, αφού δεν έχει αρκετή βιομηχανία για να γεννήσει προλετάριους, και πίνω το λάο του δούλου 'Ελληνισμού, και προσπαθώ να τόν σηκώσω κατεπάνω στους «τυραννους» όποιοι και να είναι.

Τους Δεσποτάδες του Φαναριού αν δεν μπορούσα να τούς φέρω στα νεκ μου, θά τούς χτυπήσω κι αυτούς, γιατί είναι πάντα έτοιμοι να συμμαχήσουν με τόν Τούρκο. Το ίδιο θά γίνει και με τούς κοτζαμπασήδες.

Τώρα κάνω και ένα άλλο. Πατριώτης, είπα δεν είμαι. Ως τόσο τόν πατριωτισμό, όπου υπάρχει γύρω μου θά τόν εκμεταλλευτώ σκευδητά (πὸ έκαρμε και ο Μπίσλαρκ) και μ' αυτό θά προκαλέσω άγώνες, γιατί πιστεύω πως οι άγώνες εσυγαίνουν τούς άνθρώπους και ζυπνούν τούς κοιμημένους. Το να ταράζω τα νεύρα τών πατριωτών τής 'Ελληνικής κοινωνίας (σε κάθε κοινωνία υπάρχουν ουτοπιστές πατριώτες) τούς ξεσηκώνει, και φωνάζουν και αυτοί. 'Αν δεν κάνουν άλλο τίποτα οι φωνές τους, όμως καταστρέφουν δλυτέια τήν πίστη του 'Ελληνα στο έλληνικό 'Ελλαδικό κράτος. Όλα αυτά έτοιμάζω τήν κοινωνική επανάσταση.

Με τόν κ. Σκληρό δεν είμαι σύμφωνος ότι το έθνος δεν είναι ανθρωπινό, πκρά είναι σκιά έθνους. Συμφωνώ όμως ότι το κράτος είναι έθνικό.

Το κίνημα τών οργανωμένων ραγιαδων θά ξεσπάσει σίγουρα έπειτα και στην 'Ελλαδική κοινωνία, χτυπώντας και κεί κατακέφαλα κάθε πκλιανθρωπακό και τυραννίσκο, πού θά θελήσει, άμα έλευτερωθούν και αυτοί, να τούς εκμεταλλευτεί.

'Αλλά κάνω και ένα άλλο άκόμη. 'Επειδή πιστεύω, όπως ο κ. Σκληρός, ότι εμόνο μιά μεγάλη οικονομική εξέλιξη θά ζωντανέψει το δυστυχημένο τόπον, κοιτάζω να βρω τρόπο να κουνήσω τα κεφάλαια προς τή διεύθυνση τών επιχειρήσεων, για να φουντώσει ή βιομηχανία και το εμπόριο. Αυτό θά

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΥΓΙΝΗΜΑ

§ 1

'Εθνική Συνείδηση.

Μέσα από τούς άγώνες κι από τις άγωνίες πού σώρεψε στον τόπο ο 'Αγαθάγγελος κι ο Πατάζογλιος ξεφύτρωσε, σαν από κοπριά, δέντρο με ρίζες βαθιές και με βλαστάρια δυνατά και χυμάτα, πού έμελλε να δώση καρπό. Το δέντρο αυτό είτανε ή 'Εθνική ή Συνείδηση, πού όσο κι ά βαστούσαν οι ρι-

* 'Η άρχή του στον αριθ. 281.

ζες της από μεγαλύτερα ιστορικά βάθια, είναι όμως άκντίλεχτο πως πήρνε μεγάλη φόρα μέσα στα λίγα χρόνια πού περιγράψαμε παραπάνω. 'Ηρθε κατόπι ή Γαλλική 'Επανάσταση, και τή δρόσιτα, τή μεγαλύτερη τή στόλως με τα λούλουδα μίξ θεωρητικής αλήθειας, του ιδανικού τής Λευτερίας, λούλουδα πού γλήγορα δέσανε και γενήκανε υλικός καρπός. Αυτές όμως είναι εικόνες πού τις βλέπουμε τηρώντας από μακριά. 'Εμείς σκοπός μας είναι να δούμε τα πράματα από πιο κοντά, και να βρούμε γιατί και πως, αν κι ο δρόμος τής 'Εθνικής Συνείδησης τώρα κι άμπρός στάθηκε ο αληθινός ο δρόμος, ο τρόπος όμως πού τόν έτριξε δεν είταν πάντα ο νόμιμος κι ο άντρίκιος ο τρόπος, παρά ο άταχος κι ο ζησιάνικος, και λοιπόν όχι ο κατάλληλος να προγυμνάση το 'Εθνος για να ώρηληθί από τούς καρπούς τών άγώνων του.

Και καλύτερα δε φαίνεται αυτή ή αλήθεια παρά όπως φάνηκε ως τα τώρα, με το ξετύλιγμα δηλαδή τής δήγησης. Μοναχη της θά μας δώση το μάθημά της. 'Εδώ σώνει ναφέρουμε για τήν 'Εθνική τή Συνείδηση, γι τήν εθνική ένωση πού μ'ας έφεραν τα μερικά ατά χρόνια στον τόπο οι Ρούσοι, πως είτανε ή ένωση πού γεννούσε οι μεγάλες οι συ-

φορές από τή μιά, οι μεγάλες έλπίδες από τήν άλλη. 'Ένωση τής δυστυχίας μ' άλλους λόγους, έπειδή όταν άργότερα ήρθε κάποια καλοτυχία, φάνηκε άμέσως πως δεν είτανε δε και τόσο δυνατά μετωμένο το έθνικό αυτό αίσθημα, αφού οι μερικά μέρη θελήσανε να γίνη δικό τους, κι όχι 'Ελληνικό' και χρειάστηκε πολύς κόπος και θυσιή για να το νιώτουνε πως ο λόγος είναι όχι για ένα Μοριά ή για μιά Μάνη, παρά για μιά 'Ελλάδα. Αυτό όμως δεν είναι τής τωρινής ώρας, και τάναφέρουμε μόνο και μόνο για να ψυχολογηθί σωστά το έθνικό το αίσθημα τής εποχής πού μελετούμε, και να μην άποδοθί μήτε στην πολύχροτη τήν 'Ελληνική παιδεία (**), μήτε σε φυτική εθνική παροδο, παρά στην ανάγκη πού γεννήσανε οι συφορές, και στην έλπίδα πού γεννήσε ή ζυπνή πολιτική τής ρούσικης τής ενεργείας.

Τελειώνοντας ο ιστορικός τή δήγηση τών περιστατικών πού περιγράψαμε στις στενές μεριές σελίδες, και πριν αρχίση τούς άγώνες πού θά δηγηθούμε τώρα τώρα, πασιζίζει να μ'ας το κάμη θεοφά-

** 'Αγκαλή ή 'Ελληνική ή παιδεία το ενάντιο θά διδάσκει, το χωρισμό δηλαδή τής 'Ελλάδας σε χίλια δυό κομάτια, με χωριστά συμφέροντα το καθένα.

αυγατίσει και τους προλετάριους και τότε, θα είναι πια καιρός να σηκωθούν και αυτοί για να γυρέψουν τύχη καλλίτερη.

Θα πη δ κ. Σκληρός πως ένα άτομο και δυο δε θα σπρώξουν το κεφάλαιο να κουνηθεί. Ο ίδιος όμως στο άρθρο του, σε μιαν ερώτηση δική του: «Και ποιος θα τους αναγκάσει αυτούς (έννοώ τους πολιτικούς και την κυβερνήτρα τάξη) ν' αφήσουν το χουζούρι τους; — απαντά: «Οι άλλες τάξεις, ο λαός». Αλλά λίγο παρακάτω προσθέτει: «Τότε μόνο μπορεί το άτομο να παίζει σπουδαίο ρόλο στην στηριχτή τε καμιά κοινωνική ομάδα, υποστηρίζοντας κυρίως τα συμφέροντά της. Έτσι έκαμαν και οι μεγαλύτεροι πολιτικοί, και άναφέρνει με τ' όνομά τους τον Μπίσμαρκ και τον Καθούρ.

Δέν είπα ποτέ ούτε σκέφτηκα τί εναντίο, γιατί δέν μπορώ να φανταστώ κανένα άτομο και προπάντων άτομο πολιτικό ξεκάρφωτο από την κοινωνία όπου μεγάλωσε και ζή και πολιτεύεται. Όχι μόνο ο Καθούρ και ο Μπίσμαρκ παρά και ο Περικλής και ο Καίσαρ άκούμπηταν στις κοινωνικές τάξεις για να άναδειχτούνε.

Αλλά ενώ δ κ. Σκληρός θα στηριχτή τους προλετάριους, που ακόμα δέν υπάρχουν ή δέν είναι σωστοί προλετάριοι, εγώ, άλλο άτομο, θα στηριχτώ στην τάξη των βιομηχανών και εμπόρων και θα υποστηρίξω τα συμφέροντά της, θα προσπαθήσω να τους συνασπίσω, να τους δείξω τη δύναμη της άλληλοδοθησίας και της άλληλεγγύης.

Και φέρνω ένα μικρούτσικο παράδειγμα: ιδώ που είμαι γνωρίζω έναν που πασάκιζε να φτιάσει μια cooperative de credit από Έλληνες κεφαλαιούχους και εμπόρους. Αυτό άμα γίνει θα βοηθήσει την ελληνική βιομηχανία και το εμπόριο και τη ναυτιλία.

Αυτή ή υποστήριξη της βιομηχανίας θα φέρει φυσικά την ανάπτυξη της τάξης των εργατών(προλετάριων). Και τότε θα είναι ευχαριστημένος δ κ. Σκληρός.

Όταν έγραψα στο άλλο μου άρθρο πως και οικονομικούς άγωνες έκαμε ή Ιταλία πριν από την ένωσή της, ίσα ίσα τον Καθούρ είχα στο νου μου.

Λοιπόν, από μια μεριά θα στηριχτώ στους δούλους και θα τους βοηθήσω για να γυρέψουν και να επιτύχουν καλλίτερη τύχη, και από την άλλη, θα προσπαθήσω να ένωθουν κεφάλαια σ' όλο τον Έλ-

ληνισμό για να άρχίσουν μεγάλες επιχειρήσεις έμπορικές, ναυτιλιακές, βιομηχανικές.

Αυτό είναι με λίγα λόγια τό πολιτικο-κοινωνικό πρόγραμμα έως σύγχρονου Ρωμιού. Δέν άναφέρνω και μερικές άλλες προσπάθειές μου (και αυτές κοινωνικές), όπως είναι ή προπαγάντα για τη διάδοση της δημοτικής και για την άλλαγή του συστήματος στην εκπαίδευση.

*

Θέλω να παρατηρήσω ιδώ και τό έξης: ο σοσιαλισμός πηγαινει πλάγι στον κοσμοπολιτισμό. Και τον κοσμοπολιτισμό τον προβλέπω, έρχεται. Μα δέν τότε φοβούμαι ούτε αυτόν, ούτε τον σίβομαι υπερβολικά, ούτε ξεπαζούμαι μπροστά του. Θα έρθει και ίσως περάσει πάλι, όπως τόσα άλλα. Και τό κάτω κάτω της γραφής δ άνθρωπος είναι τόσο μικρό πράμα στον κόσμο τον άπέραντο!

Θα ήμουν άνόητος να άρνηθώ τον κοσμοπολιτισμό ή τό σοσιαλισμό, ή να βελθώ να τό πολεμήσω. Αλλά επειδή έτυχε να γεννηθώ Έλληνας, και επειδή οι Έλληνες την τωρινή στιγμή δέν βρίσκονται ακόμα στο στάδιο του σοσιαλισμού και επειδή περιτριγυρίζονται από έθνη με σύνορα που θέλουν να μάς φάγουν, να μάς εξαφανίσουν αν μπορούν, και επειδή έμένα δέ μου καλοέρχεται να φραγθώ από Βουλγάρους ή Ρώσους (είμαι, βλέπετε, και εγώ μια ανάγκη, άφου υπάρχει), — για τόυτο θέλω πρώτα να εξασφαλιστεί ή ελληνική μου ύπόσταση (μας τό άπαιτούν, βλέπετε, μας τό επιβάλλουν τά τριγυρινά μισοάγρια έθνη) έπειτα ν' άναπτύξω τις οικονομικές μου δυνάμεις, και ύστερα άς διχλωθώ, άς κοσμοπολιτιστώ, άς σοσιαλιστώ, άς κάμει ό,τι θέλει τό έθνος μας.

Αν ήμουν Ιταλός και ζούσα πριν από τό 1868 θα έλεγα τό ίδιο. Αν ήμουν Ιταλός σημερινός θα πάσάκιζα ίσως να γενικήσω τό σοσιαλισμό στο έθνος μου, και τον κοσμοπολιτισμό σ' όλους τους ανθρώπους.

Ο κ Σκληρός χωρίς να τό πολυπαράδεχεται, είναι Έλληνας ως τό κόκαλο, και γι' αυτό συλλογίζεται πρώτα πρώτα πως να διορθώσει την Έλληνική κοινωνία. Αδιάφορο αν ή διαγνωσή του δέν ήταν έντελώς σωστή. Κατά τη γνώμη μου δέν έπρεπε να μιλήσει μόνο για την Έλλαδική κοινωνία, έπειτα δέν έπρεπε να βιαστώ να γυρέψω προλετάριους εκεί που δέν υπάρχουν, ύστερα δέν ήταν σωστό, νομίζω, να γενικήσει τό σοσιαλισμό και να τον κάμει άπόλυτη οικονομολογική και κοινωνιολογική θεωρία.

Και έπρεπε να ξεχωρίσει πιο καθαρά την κοινωνιολογία από τον κοινωνισμό.

Προσθέτω ότι εγώ τουλάχιστο δέν πιστεύω να διορθώνεται καμιά κοινωνία. Οι κοινωνίες ζούν ζωντανά ή κοιμισμένα. Η Έλληνική κοινωνία δέ θέλει διορθωμα, παρά ξύπνημα, αν ξυπνιέται, γιατί είναι σα μαραμένη. Για να άλλαξε μια κοινωνία πρέπει να άλλαξε τό χαρακτήρα των ατόμων της. Μα πως γίνεται αυτό, άφου τό χαρακτήρα μας, μας τον έφτιασαν οι αιώνες; Και πάλι οι αιώνες, με τη βοήθεια των πρώτων της φυλής, θα τον άλλαξει.

Ο Έλληνας είναι συντηρητικός και δέν τον έβλαψε πολύ που έμεινε τέτοιος. Αυτή ή συντηρητικότητα του έσωσε τον έθισμό του. Μα ίσως αυτό δέν πολυστημαίνει, αδιάφορο, είναι γεγονός. Όπως στο γλωσσικό ζήτημα που οι Ιταλοί τό έλυσαν από τό 15ον αιώνα, οι Έλληνες έμειναν τόσο πίσω που στον 20ον αιώνα να μην τό έχουν λύσει ακόμα, έτσι και σ' άλλα ζητήματα έμειναν πίσω. Αυτό όμως δέ θα πη πως είναι κατώτεροι από άλλους λαούς.

Ο κ. Σκληρός λέει πως είναι σκεπτικιστής — όπως όλοι οι... σοσιαλιστές. Μα ίσως εγώ είμαι πιο σκεπτικιστής ακόμα, και τό σοσιαλισμό που τον παραδέχεται αυτός για τελειωτική σχεδόν εξέλιξη, εγώ αμφιβέλλω και δισταζω να τον παραδεχτώ για σχετική προκοπή. Όλα είναι σχετικά. Έτσι και για την έπιστήμη. Δέν την περιφρονώ, όπως νομίζει δ κ Σκληρός, αλλά υποψαζούμαι τη σημερινή έπιστημονική διαθεση των πολλών, που χαντακόνει κάθε ένέργεια άλλη, και στενεύει πολλή ανθρώπινα μυαλά.

Ότι τώρα ο σοσιαλισμός δίνει και παίρνει σε μερικούς τόπους, τό βλέπω, δέν είμαι τυφλός. Και συνταράζει τις μάζες τις λαϊκές. Μα ό,τι κυριαρχεί τώρα σε μερικούς τόπους της Ευρώπης δέν είναι και τέλειο ούτε τελειωτικό. Ίσως ο κ. Σκληρός, περιτριγυρισμένος όπως είναι αϊτά τη στιγμή από θεωρίες, αίτιήματα, ψύχωση και ιδανικά κοινωνικών κύκλων της Γερμανίας, έπηρεσάστηκε υπερβολικά από μερικούς κύκλους και λησμόνησε άλλους κύκλους, και λησμόνησε όλόκληρο πως κάθε έθνος έχει τά φυσικά του, που δέν μπορεί να τό παραβλίψει ένας έπιστήμονας.

Παντού ίσως βρίσκονται σοσιαλιστές, άλλοιως όμως αισθάνονται και άλλοιως πολιτεύονται στη Γαλλία, διαφορετικά στη Γερμανία και άλλοιως στην

νερο πως μ' όλες τις άπιστίες τώ Ρώσων, και τά μαρτύρια που έπαθε εξαιτίας τους, τό Έθνος δέν τους φύλαγε τό παραμικρό κερζι, παρά έτοιμο έτανε πάντα νακούση καινούρια παραμυθήματά τους και καινούρια ταξίματα. Καθώς κ' έγινε πάλι. Μας φαίνεται όμως πολύ εύκολόδηγτο τό πράμα. Τό έθνος περίμενε από ξένους, και μόνο από ξένους. Πώς λοιπόν μπορούσε να τους φυλάη κερζι; Αν είχε δικό του κεφάλι καθώς είχε καρδιά, δική του πρωτοβουλία καθώς είχε τώρα κάποια δική του συνείδηση, θα τους φύλαγε, θάτανε χρέος του να τους φυλάηη καράκι τους Ρώσους. Τά είχε όμως χαμένα τά νερά του χρόνου και χρώνους. Πικνότανε άπ' όποιον έθρισκε για να γλυτώη άπό τά κύματα, μη νοιώθοντας άπό του άπό κούμπι. Ας έρθουμε όμως στα πράματα.

§ 2

Νέα Ρούδικη πολιτική και νέα Ρωμαϊκή ζωή.

Δεκατρία χρόνια ύστερ' από την τραγωδία του Όρλόρη, έρχεται τό νέο τό Ειδύλλιο της Μεγάλης

Αϊκατερίνας, ή ώραία εκείνη όνειροφαντασία της, που θάτανε παράξενο ά δέ μας έθαζε πάλι στα αίματα, μόνο που τά παθήματά μας αυτή τη φορά δέν βγήκανε όλόκληρα στείρα, με τό να είπανε ώριμαμένο τό έθνος για κάτι σαν πιο ανεξάρτητα κινήματα. Έπειδή όταν ή λατρευμένη του ή Ρουσία τό έφρασε πάλι στα κρύα, τουλάχιστο ένα μέρος του, μα άς ήταν και μικρό μέρος, δέ δισταζε να πάρη τον άγώνα άπάνω του και να πάη ύπρός, με ζήμια του βέβαια, άφου οργανισμένο για τέτοια κινήματα δέν είτανε ακόμα δείχνοντας όμως ένέργεια και πρωτοβουλία κάτι μεγαλύτερη από κάθε άλλη προτητηρινή περίσταση, που λές και σταθηκε είδος προγύμνασμα για τους μελλούμενους του ηρώησμούς. Για δαύτα δικίο κ' εύλογο είναι να λέμε πως ή Έθνική μας ή Έπανάσταση δέν άρχισε στο 1821, παρά στ' τέλη του δέκατου όγδοου αιώνα, και πως πρώτος άρχηγός και πρώτος άγωνιστής του Έθνικού Σηκωμού μας είναι ο μεγάλος ο Δάμπος Κατζώνης.

Ας σταθούμε όμως μια στιγμή να ρίξουμε βιαστική ματιά στα όνειρατά της Αϊκατερίνας. Φαίνονται αυτά κάπως όριστικά χαραγμένα σ' ένα της γράμμα στο σύμμαχό της τον Αυτοκράτορα της Αουστρίας, γραμμένο στα 1782. Εκεί μέσα λοιπόν

προτείνει να ξανασυστηθώ στην Πόλη ή Έλληνική Μοναρχία, με Μονάρχη τον πιο νεώτερο έγγονό της, τον Αρχιδούκα Κωνσταντίνο, και με τον όρο πως θα παραιτηθώ αυτός από κάθε άπαιτηση του Ρούσικου θρόνου. Έπειτα προτείνει να συστηθώ κι άλλο Κράτος πιο βορεινά, στους τόπους της παλιάς της Δακίας. Να μένουνε και τά δυο αυτά Κράτη ασφαλισμένα από ξένους έχτρούς, μ' άλλους λόγους έγγυημένα από τη Ρουσία κι από την Αουστρία. Για πλερωμή της Αουστρίας προτείνονται όλες οι χώρες άπό τά μεσηβρινά της ως τά βορεινά μας, για τη Ρουσία όμως δέ φαίνεται να προτείνεται καμιά πλερωμή, ώστε για τη σωτηρία της ψυχής της δούλευε ή Αϊκατερίνα. Έγραψε κι άποκρίθηκε ο Αουστριακός πως συμφωνεί, μα πως καλλίτερα ο Μοριάζ και τά νησιά να δοθούνε στη Βενετία. Μ' αυτά όμως δέ συμφώνησε ή Αυτοκρατορίσσα.

Στό μεταξύ πήρανε πάλι δρόμο οι Ρούσοι: οι Αποστολικοί, και κηρύχνανε τον πόλεμο της ανεξαρτησίας άπ' άκρη σ' άκρη της Τουρκίας. Οι δικί μας άνάψανε άμέσως. Οι ήμνοι και τά έγκώμια πέφτανε παλε βροχή στην Αυτοκρατορίσσα. Μα δέν περιορίστηκε σε λόγια μονάχα. Η Κοινότη του Τριεστιού έκαμε την πραχτική άρχή με τό περίφημο τό

Ἑλλάς ἢ ἐν τῇ Ρωσσίᾳ ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ σοσιαλισμοῦ εἰς τὰ διάφορα ἔθνη εἶναι διαφορετικά. Ἐχοῦνε βέβαια κάτι τι κοινὸ οἱ σοσιαλιστὲς σ' ὅλα τὰ ἔθνη—τὸν πόθο νὰ καλλιτερέψουν τὴν τύχην τους, δηλαδὴ νὰ ξεκουράζονται ὅσο μπορούν περισσότερο, —ἀλλὰ δὲν παρατηρεῖται ἅμα πῶς ἔχουν καὶ διαφορὰς, καὶ οἱ διαφορὰς αὐτὲς βγαίνουν ἀπὸ τὴν διαφορὰ τῶν χαρακτῆρων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ καθὲ ἔθνους; Εἶναι δυνατόν τὸ συγκριτικὸν εἶσθημα τῶν λαῶν γιὰ τὰ σοσιαλιστικὰ ἰδανικά. Μὰ εἶναι ἐπίσης δυνατόν καὶ τὸ αἰτήρημα, ὅχι τοῦ πατριωτισμοῦ, ἀλλὰ τῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει ἀναμεταξύ Γάλλοις, Ἀγγλοῖς, Γερμανοῖς κτλ. Ἡ διαφορὰ φτάνει ὡς τὸν πόλεμον ἀναμεταξύ τῶν ἔθνων—γιὰ τὴν ἐπικράτησιν. Ἡ κληρονομικότητα εἶναι τρισημίση δυνάμη. Ἄν μὲ τὸν καιρὸ στυφώσῃ οἱ διαφορὰς, — ἂν οἱ συγκοινωνίες γίνονται τόσο γρήγορες καὶ τέλειες πού νὰ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος σήμερον νὰ γεννιέται ἐν Τουμπουκτού, καὶ αὔριον νὰ βρίσκεται ἐν βόρειο πόλῳ, μεθ' ἑξῆς ἐν τῇ Νέᾳ Ἰόρκῃ καὶ τὴν ἄλλῃ μέρᾳ ἐν τῇ Τεχεράνῃ—ἂν οἱ ἐπιγεμίσεις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων τῶν τριῶν ἐθνῶν γίνονται συχνότερες—ἂν καταργήσῃ τὰ κλίματα γινόμενοι νομάδες, ὅπως μπορεῖ ἴσως μὲν νὰ συμβῇ—τότε βέβαια ἔπειτα ἀπὸ αἰῶνες θὰ καταστήσῃ κοσμοπολίτες, τότε βέβαια καὶ ἡ κληρονομικότητα θὰ ἀρχίσει νὰ γίνεσθαι κοινή σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲ θὰ ὑπάρχουν χωριστὲς κληρονομικότητες, καὶ χωριστὰ ἰσοπέδως ἔθνη, ἀλλὰ μὴ κληρονομικότητα καὶ ἕνα ἔθνος—ἡ ἀνθρωπότης.

Ὅμως πάντα θὰ ὑπάρχουν μάζες ἀνθρώπων πού θὰ ξεχωρίζονται: μὲ σύνορα ἀναμεταξύ τους, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς καθὲ μάζης θὰ τοὺς συνδέουν κάποια συμφέροντα κοινά. Δὲν θὰ εἶναι ἔθνη, μὰ θὰ εἶναι μάζες. Μονάχα οἱ λέξεις ἀλλάζουν!

Καὶ ἡ Ἀνάγκη, ἡ Μοῖρα ἢ ἡ Παντοκράτειρα, θὰ ὀρίσει αἰῶνας καὶ θὰ κυβερνᾷ τοὺς ἀνθρώπους.

26 τοῦ Ἀπριλίου.

ΙΔΑΣ

ἢ Ἀνθρωποῖδας πίθηκος (1)

1) Τὸ παρατσούκλι αὐτὸ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸν τρόπον πού μὲ χαρακτηρίζει, μὲ καλεσμένη ὁ κ. Σκληρὸς. Δηλαδὴ «Κοινὸς ἄνθρωπος πού δὲν ἔχει ἀκόμη τὸ φυσικὸν τὸ ἐργασμὸν καὶ τὴν φυσικὴν τοῦ ἄνθρωπου σκληρότητα». Ἐνῶ «Ἐυγενὴς πολιτισμένος ἄνθρωπος εἶναι κεῖνος πού θέλει συνειδητὰ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ ἐξάνθρωπιστικὸν ἔργον τῆς ἐξέλιξης!»—Καὶ ποῖος τὴν γνωρίζει τὴν κ. Ἐξέλιξιν; Δὲν ξέρω. Ἐγὼ ὅμως εἶναι τὴν γνωρίζω.

στόλον πού σκάρωσε, καὶ μὲ τὴν πρεσβεία πούστειλε ἐπὶ τὸν Ἀρχιδούκα Κωνσταντίνον, μ' ἐντολὴν νὰ τὸν ὀνοματίσῃ Ἑλληνικὴν Ἀυτοκράτειρα. Ἐστειλε καὶ ἡ Ἀυτοκράτειρα χρήματα καὶ ἔργα γιὰ νὰ γίνοντο οἱ χρειαζόμενες ἐτοιμασίες. Ἀξάφνα ὅμως, αἰτία τὸ Πολωνικὸ ζήτημα πάλαι, ὑπογράφεται ἡ Εἰρήνη τοῦ Γρασίου, καὶ στέλνει διαταγὰς ἡ Αἰκατερίνα νὰ μὴν κουνήσῃ ἀκόμα οἱ δικοί μας. Παρὰ νὰ προσμένοντες! Τοῦ κάκου ἡ Πρεσβεία πού εἶχε σταλθῆ ἐπὶ τὴν Πετρούπολιν παραστάειν καὶ πρότεινε τραγὰ καὶ μεγαλόθυμα ἔργα—σωστὰ ἀκουστικά μετὰ τὰ κλήματα. Ὅχι λιγώτερες ἀπὸ τρεσκίαις χιλιάδες ἑτοιμότητες νὰ χυμίζοντο ἐπὶ τὴν Πόλιν τὸν ἄνθρωπον τοῦ νέου τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐμείναν καὶ αὐτὰ ὄνειρα, ὅταν τὰ ὄνειρα τῆς Ἀυτοκρατορίας.

Ὅς τόσο ἕνα πρᾶγμα δὲν ἔβρινε ὄνειρον, παρὰ ἔγινε ἀλήθεια, καὶ ἔδωκε κάποια νεῦρα ἐπὶ τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, ἡ ἀπόρρητος τοῦ Κατζῶν καὶ τῶν δικῶν του νὰ ἐπρωξίζοντο τὸ κίνημα καὶ δίχως ρουσικὴν βοήθειαν, τουλάχιστον λίγον καιρὸν. Κ' εἶται ἄπλωσε ὁ Κατζῶν τὴν φωτιὰν γιὰ λογαριασμὸν τοῦ, πρᾶγμα πού δὲν εἶχε γίνεσθαι ἄλλοτε μὲ σκοπὸν ἀληθινὰ ἐθνικόν, καὶ μόλις μισοξαναγίνεσθαι ἀργότερα, ἐπὶ τὸν ἱερὸν δηλαδὴ τὸν Ἀγῶνα, πού ὅσο καὶ ἂν ἄρχισε δίχως βοή-

ΚΕΝΑ ΦΙΛΑΜΑΤΑ

«Ἔστω καὶ ἐν κενοῖσι φιλάμασιν ἀδεῖα τέρψις»

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ

Χείλια πού δὲ φιλήθησαν, τώρα γλυκοφιλοῦνται μὲ γράμματα καὶ εἶναι τὰ φιλιὰ γλυκὰ καὶ μυρωμένα· μὴ καὶ δοθοῦν τέτια φιλιὰ ποτὲ δὲ λησμονιοῦνται γιὰ εἶναι μὲ τὸ ἀθάνατον νερὸν μουσικοπλυμένα.

Μακριὰ καὶ ἂν εἶσαι, πλάϊ μου σ' αἰσθάνουμαι, ὦ Καλή μου, καὶ πλέκω σου μὲ λούλουδα μαγιάτικα στεφάνια καὶ τὰ φιλιὰ καὶ ξέρε το, ὅσα κώθεις τὸ φιλιὰ μου, ψυχὴ φιλιέται μὲ ψυχὴ καὶ εἶναι τὰ φιλιὰ οὐράνια.

Λευκάδα

ΑΙΚΑΙΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

Μὲ χαρὰν μᾶλλον μάθαμε τὴν περασμένην βδομάδα πῶς τὸ Βασιλικὸν θέατρον ἔκλεισε τρεῖς ἄρτους τοῦ γὰρ καλὰ πιά. Καὶ ἡ δικὴ μας χαρὰ, πιστεύομε, θὰ βρῆκε ἀντίπαλον σ' ὅσους ἀληθινὰ ἀγαπᾶνε τὸ Ῥωμαϊκὸν θέατρον.

Ὅταν ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια ζήνοῦσε, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ συντελοῦσε ἐπὶ τὴν προκοπὴν τῆς Τέχνης ἐπὶ τὸν τόπον μας, ἐκεῖνοι πού προφήτευσαν τὴν ἀλήθειαν εἶταν, ὅπως πάντες, ἀπὸ τὸ στενὸν φιλολογικὸν κύκλον πού ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἀσύσσωτη κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Μιστριώτη καὶ τῆς Δημοσιογραφίας τὴν καταδικάζει, μόνος καὶ μόνος ἴσως ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ κύκλος ἀντιπροσωπεύει ἀκόμα αὐτὴ τὴν Ἑθνικὴν συνείδησιν. Ἡ τοτεῖν διεύθυνσις τοῦ θεάτρου—ἡ ἰδία διεύθυνσις πού παραστάθηκε καὶ ἐπὶ τὴν νεκρικὴν του ἀκολουθίαν—θεωρήθηκε ἀκατάλληλη, πιτωδρομική, κούφια γιὰ ἕνα τέτοιον ἔργον. Καὶ τὸ ἔργον εἶταν δημιουργία θεάτρου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Δημιουργία πού χρειαζόνταν μάτια, στήθος, νοῦ, καρδιά, ζωὴ, συνταριασμένα μὲ δυνάμη καὶ μὲ γενναϊότητα πού νὰ παλαίψῃ, νὰ σπᾶσῃ, νὰ μαζέψῃ, νὰ ταχτοποιήσῃ, νὰ χτίσῃ. . . . Τὰ πρᾶγματα ἔδωσαν τὸ δικίον ἐπὶ κείνη τὴν προσητεία.

Οἱ λαορροὶ ἄνθρωποι ὅμως πού ἔτυχε μὲ τὸν Τυποπὸν νὰ διευθύνουν τὴν κοινὴν Γνώμη, τόνισαν ἄνευ τῆς ἐπὶ τὴν ἀψήγητὴν Βασιλικὴν προστασίαν, πού τὴν θεωροῦσαν ἀρκετὴ ἐγγύθησιν γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ καὶ

ἀποδείχθηκαν ἄλλη μιά φορὰ ἀνιστόρητοι καὶ ἀμελέτητοι. Σ' αὐτὸ βέβαια δὲν θὰ εἴμαστε μεις κεῖνοι πού θὰ τοὺς διδάξουμε. Θὰ ποῦμε μονάχα πῶς ἡ αὐλικὴ κλίκα ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς μουσικᾶς καὶ τῆς ρουτίνας διάλεξε τὸ ἀνώτερον προσωπικὸν τοῦ θεάτρου, μὰ πῶς καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα πού ἀνέβασε ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ ἀφῆσε τέλει ἀποκλεισμένη τὴν πηγὴν πού θὰ μπορούσε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ βρῆ ἂν ὄχι ἀριστουργήματα, καλὰ ὅμως Ἑλληνικὰ ἔργα, ἀξία γιὰ τὸ ἔθνος περισσότερο ἀπὸ ὅσα ἀνέβασε ἴσα μὲ τῶρα.

*

Ὁ κ. Βλάχος κατάλαβε τότε τὴν ἀποτυχίαν του καὶ παρατήρησε. Τότε διαδέχθηκε ὁ κ. Στεφάνου μὲ τὴν νεώτερον, μὰ δημοσιογραφικὴν ἀντίληψιν τοῦ θεάτρου, καὶ μὲ τὰ σίδηρα τῆς αὐλικῆς κλίμας ἐπὶ χεῖρα, καὶ ἀπότυχε καὶ αὐτός. Ἐπειτα ἦρθε ὁ κ. Πετσάλης, ἀπὸ πῆρε τὴν σύνταξιν του ἀπὸ τὸ Ἔργον τῆς Δικαιοσύνης πού τοῦ εἶτανε Τηλεματόχης, ἔχοντας ὅμως τῶρα δεξὴν χεῖρα τὸν κ. Οἰκονόμου. Εἶταν ἡ μόνη ἐποχὴ πού ὁ ἕνας ἱκανὸς μὲσα ἐπὶ τὸ θέατρον κεῖνον πάσχιζε καὶ νὰ κάμῃ. Ἄμεινε τίποτε ἀπὸ τὴν μουσικοπυλὴν μακαρίτισσαν περίοδον τοῦ Βασιλικοῦ, αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ ἐργασία καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Οἰκονόμου. Ἐμπᾶσε τὴν ζωτικὴν γλώσσαν. Ἀνέβασε ἔργα παγκόσμιαν φιλολογικῆς ἀξίας. Πολέμησε τὰ ἔργα τῆς εὐκόλῃς τέχνης καὶ φιλοσοφίας.

Φυσικὸν εἶταν ἡ μικρὴ αὐτὴ ἐπανάστασις τοῦ κ. Οἰκονόμου νὰ μὴν ἀρέσῃ ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τὰ παρασκῆνια αὐλικὴ κλίκα. Βαρειὰ ἔργα καὶ ζωντανὴ γλώσσα, εἶναι πρᾶγματα καθὲ ἄλλο παρὰ ἀριστοκρατικά. Ἀφῆσε πού ἀπαιτοῦν καὶ δουλειὰ πολλήν, καὶ ἐξοδα πολλὰ, καὶ καθόλου δὲν ἐθουσιάζοντο καὶ τὴν Δημοσιογραφίαν. Νὰ ἔρθη λοιπὸν πάλιν ὁ Βλάχος νὰ κανοῖσῃ καὶ νὰ βάλῃ ἐπὶ τὰ παρὰ στρατιωμένον. Κ' ἐπὶ ἀναγκάστηκε ὁ ἕνας καὶ ὁ μόνος ἐκεῖ μὲσα ἱκανὸς πού θὰ δύνατο νὰ κάμῃ τίποτε, νὰ πᾶρῃ τὰ βρεμένα του καὶ νὰ μείνῃ λεύτερος ὁ κ. Βλάχος.

*

Τὸ Βασιλικὸν θέατρον πολεμήθηκε ἐπὶ δρόμῳ του, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς φωτισμένους, ὅσους εἶχαν κρυφὴ λαχτᾶν μὲσα τοῖς τὸ ξαναγίννημα τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς, μὰ περισσότερο πολεμήθηκε ἀπὸ κεῖνους πού ζητοῦσαν νὰ βουτήξουν ἐπὶ τὸν ποσοστὰ καὶ ἐπὶ τὰ μαῖον

θεῖα, ἐγκαινιάστηκε ὅμως μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς, ἐπειδὴ ἡ ἰδέα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μὲ τὸν ἀθῶρο τὸν Ἀρχηγόν, τί ἄλλο εἶταν παρὰ γέννημα τέλει ἐλπίδας; Ὅνειρον πού κατὰ δυστυχίαν μας ἀλήθευσε ἐπὶ τέλος, καὶ μὰ; κούτσυρεψε ἀντίς νὰ μὰς μεγαλώσῃ.

§ 3

Λάμπρος Κατζῶν.

Ὁ Λάμπρος Κατζῶν ἐστάθη τόσο μᾶλλον ἐξόχος ἐπὶ τὴν ἱστορίαν μας, ὅσο εἶταν ἐπὶ τὸ χεῖρον νὰ δείξῃ καὶ αὐτὸς τὸν κοινὸν χαρακτῆρα, ὄντας μάλιστα ὑποταχτικὸς τῆς Ρουσίας, ὅπως προτίμησε νὰ φανῇ μὲ δικὴν του θέλησιν ἄντρας. Εἶχε πράξει ἀξιοματικῶς καὶ ἐπὶ τὸν Ὀρλόφικον πόλεμον καὶ σ' ἄλλους Ρουσικοῦς πολέμους κατόπι. Ἀπὸ τῆς Ρουσίας λοιπὸν πρόβαλε ὅταν κατέβηκε ἐπὶ Τριεστίν, πῆρε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου πού προναφερόμε, καὶ τραβήζε κατὰ τὰ νερά μας. Τὰ μεγάλα κατρωμένα πού τοῦ ἀποδίδονται μὲσα ἐπὶ τὰ δύο χρόνια πού ἀκολούθησαν, 1788 καὶ 1789, τρεῖς ἀπανατὲς ἐκεῖνες θαλασσονικές πού ἀκούμε, σὰ νὰ τρεῖς θεωροῦντο ὑ-

περβολὲς εἰς ἱστορικοῖς. Ἐνα πρᾶγμα ὅμως πιστεύομε, κάμποσον σημαντικὸν γιὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους· πῶς πάσχιζε ὁ Στέφανος ὁ Μαυρογενῆς νὰ τὸν ἀγοράσῃ ἀπὸ μέρους τοῦ ἀφῆτη τοῦ τοῦ Σουλτάνου, καὶ δὲν τὸ κατώρθωσε. Ἦρθε κατόπι ἡ μεγαλύτερη μάχη του, καὶ ἡ πῆρ δόξα μὲν (1790). Εἶχε μὰζὶ του καὶ τὸν Ἀντροῦτσο, τὸν πατέρα τοῦ Ὀδυσσεῖα, μὲ πεντακόσους Κλέφτες, γυρισμένους ναυτικούς, καθὼς ἔκριναν τότες. Εἶχε καὶ ἄλλους θαλασσινούς ἀρχηγούς. Στὴν ἀρχὴ πῆρε τὸ κατόπι τὸ Τούρκικον στόλον, καὶ τὸν ἐδίωξε. Ὅταν ὅμως ἦρθαν οἱ Ἄλγερινοὶ καὶ αἰτίσαντο μὲ τοὺς Τούρκους, πῆγε καὶ ἡ τύχη ἀπὸ τὸ μέρος τους. Τριγυρίζοντες τοὺς δικούς μας κοντὰ ἐπὶ τὴν Ἑβροῖαν, καὶ τοὺς ἔσπασαν. Ἐγένετο τότες ἡρωϊσμοὶ πού μὰ τὴν ἀλήθειαν δύσκολα τοὺς ἀπνύομε ὄντας ἀπὸ τοὺς παλιούς τοὺς Κυναιγενούς. Ἀρίνομε τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐπὶ τὴν καὶ αὐτὸ ἱστορίαν.

Μόλις γλύτωσε ὁ Κατζῶν μὲ μερικὸν δίκους του ἐπὶ τὴν Μῆλον, καὶ μὲ τὰ λείψανα τοῦ στόλου του τοιμαζότανε νὰ ξαναρχίσῃ τὸν ἀγῶνα, ὅταν ἀξάφνα ἔρχεται ἡ διαταγὴ τῆς Αἰκατερίνας νὰ παύσῃ, ἐπειδὴ μελετοῦσε ἡ Ἀυτοκρατορία εἰρήνην μὲ τὴν Τουρκίαν. Τότες λοιπὸν εἶναι πού ὀρίστηκε ὁ Λάμ-

και δεν το κατώρθωσαν με άλλο τρόπο. Αυτοί είχαν στα χέρια τους τη Δημοσιογραφία, κ' επειδή σφερό είναι πάντα να μη φωνάζει ο Τύπος και αυτό το ή ξερε... πολυ καλά η αυλική κλίμα, όταν κανείς το παραξύνωνε τότε φώναζε η διεύθυνση και του ζητούσε έργο του για το Βασιλικό. Αυτό έννοείται: δεν έγινε σε μεγάλο βαθμό, γιατί μόλις τώρα τελευταία βάλθηκε η φάμπρικα σ' ενέργεια. Άρχισε όμως να γίνεται κι αυτό φτάνει.

Με τέτοιον τρόπο παρακολούθησε και η κριτική (αυτή δα που υπάρχει) τη δουλειά του Βασιλικού. Άλλοτε πολεμική με ύστεροβουλία, άλλοτε λιβανιστική με ύστεροβουλία, άλλοτε μιχτή με ύστεροβουλία και ποτέ με ειλικρίνεια. "Αν ακούστηκαν μερικά λόγια αληθινά, μονάχα και αποκλειστικά στο φύλλο τουτο, αυτά πνίχτηκαν από τη γύρω σφαιρολογική θολούρα των Ξινόπουλων (συμπάθειες και αντιπάθειες) και των Κουρούπηδων (τσέπη).

Και ποιός είναι ο απόλογισμός του Βασιλικού σε έργα ελληνικά πρωτότυπα; 1) "Αρτεμισία" του Άμπελα. 2) "Λουκίσα των Αθηνών" του Ραγκβή. 3) "Βελισάριος" του Δημητρακόπουλου. 4) "Αριάδνη" του Νικολάρα, και 5) "Θεοδώρα" του Τσοκόπουλου. Όλες τραγωδίες, ακόμα τραγωδία και το συμπέρασμα.

Σένα έργα, τα περισσότερα γαλλικά δραματικά, τα λιγότερα γερμανικές έννοστες κωμωδίες και όλα της παλιάς σχολής που μόνο την ψυχή του κ. Βλάχου μπορούν να τραβήξουν. Η Ρούσικη φιλολογία που είναι τα τελευταία χρόνια γιομάτη δύναμη, και η Νορβηγική που είναι γιομάτη όμορφιά, δεν πάτησαν το κατώφλι του Βασιλικού. Έσχουμε όμως πως οι φιλολογίες αυτές είναι «ήμισια» άριστοκρατικές.

*

Το θέατρο δεν είναι χωρισμένο από την καθολική κατάσταση μιας κοινωνίας. Και η σημερινή κοινωνία τέτοια που δείχνεται στην πολιτική, στην εκπαίδευση, στη φιλολογία, έπρεπε να δείχτη και στο θέατρο. Σάπια ιδανικά, σάπιο θέατρο θα ζητήσουν. Αναμορφωτικά ιδανικά, αναμορφωτικό θέατρο. Έμεις ακόμα βρισκόμαστε στα πρώτα. Άραγε θ' άργήσει η μέρα που θα αποχτήσουμε τα δεύτερα, και θα ζητήσουμε τότες και το κατάλληλο θέατρο; Ως τόσο ά γίνη αυτό κάποτε, το χτίριο του δρόμου του Άγιου Κωνσταντίνου, δε θα παρουσιαστή πιά σά Βασιλικό. Α δεχτούμε πως μια μέρα όλα τα βασιλικά πράγματα είναι προορισμένα να θυσιαστούνε πάνω στις νέες λυτερωτές ιδέες των ξυπημένων λαών, μπορούμε να ποζήμε πως το Βασιλικό θέατρο ξετέλειωσε πολύ καλά και πολύ χωρίς τον προορισμό του.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

προς και φώναζε πως «Αν η Αυτοκρατορίσα έκαμε την ειρήνη της, αυτός όμως δεν υπόγραψε ακόμα τη δική του». Και κατέθηκε στο Μοριξ, κ' έπιασε τα παράλια της Λακωνίας με τον Αντρούτζο (1792).

Πρώτη φορά που ξεστόμισε Έλληνας άρχηγός τέτοια τολμηρή φράση, τέτοιον κεραυνό. Αυτός εΐτανε ο μεγαλύτερος ήρωισμός του Κατζώνη, κι ο πιο δοξασμένος. Επειδή εΐτανε ήθικός ήρωισμός. Επειδή βσιζότανε στην ιδέα ίσα ίσα που πασκίζουμε ν' αποδείξουμε μ' αυτά τα σημειώματα, την ιδέα της εθνικής πρωτοβουλίας, του ανεξάρτητου χαρακτήρα που άφησάει του ξένου τα λόγια στα νοιάθη το δικό του το σφερό και το δικό του το χρέος. Με μια του λέξη δίδαξε ο Κατζώνης τον άληθινό τον πατριωτισμό, που του κακου ζητούσανε να ζαπλώσουνε με κολλητογράμματα οι δασκάλοι. "Αν το καταφέρνανε οι δασκάλοι να μπολιάσουνε το Έθνος με τον δρόμο του ήθικου ήρωισμού από τα βιβλία τους, θα είχε τότες ο Κατζώνης μυριάδες έτοιμους να τον ακολουθήσουνε. Έμεινε όμως μοναχός του, καθώς τυχαίνει σε πολλούς μεγάλους ανθρώπους που βλέπουνε ίδιοι τους την άλήθεια, μα τριγυρίζουνται

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. Β.— Για τις Έπαρχίες Δρ. 7 Για το Έξωτερικό Δρ. Χρ. 10.

Για τις έπαρχίες δεχόμενοι και τμήματα (2 Δρ. την τριμήνια) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δα στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κίβσκια (Σύνταγμα, Όμόνοια Έθν. Τράπεζα Υπ. Οικονομικών, Σταθμός Τηλεόρασης (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

«Πατέρα» και «πάτερ». — Αμεταρρύθμιστη «Μεταρρύθμιση». — Ο δικαστής και η καθαρεύουσα. — Ένα άρθρο του Π. Βασιλικού.

ΟΤΑ συνήθησε η έπιτροπή για τα διδακτικά βιβλία διαμαρτυρήκαμε όσο μπορούσαμε για τα πρόσωπα που κωθήσανε μέσα σ' αυτή, κ' είπαμε πως ο καινούριος νόμος όσο εύρηγτικός κι αν είναι για την εκπαίδευση, θα σκοτώνει στην κακή έφαρμογή.

Μας πληροφορεί τώρα η «Ακρόπολη» πως η κυρία έπιτροπή απόρριψε κάμπο αναγνωσματάκι γιατί είχε μέσα «Πατέρα μου» αντί «Πάτερ μου», μ' όλες τις διαμαρτυρίες μερικών από τα μέλη της έπιτροπής, που δεν έχουν μάτια κομπλιμένα από την άρχαιομανία.

Μα επί τέλους τι περίμενε η «Ακρόπολη»; Καινούριες και σωστές ιδέες από δασκάλια μαλάκια, που τι διάλεξε η πλειοψηφία της φιλολογικής σχολής, ποθχει διευθυντή το Μιστριώτη; Και δεν έννοιος ακόμα ότι έσο στην έπίσημη αντιπροσωπεία του Έθνους στη Β' τάξη βρίζεται άδιάντροπα η ζωντανή μας γλώσσα, θα βρίζεται και στις διάφορες έπιτροπές, τις έπίσημες κι αυτές αντιπροσωπείες της καθολικής στενωμοφιλίας μας;

Έχει το κουράγιο η «Ακρόπολη» να σηκώσει ψηλά τη σημαία μας ολοφάνερα και να ξετινάξει τη γούνα του κάθε προγονοκάπηλου, ήγκαλιζοντας τη δημοτική μας;

Δεν τόχει; Τότε δε μ'ήν της φαινοται παράξενα αυτά, κι δε πάψει να παραποιείται.

*

ΚΑΙ τρίτη φημερίδα σοσιαλιστική στο Βόλο αή Μεταρρύθμιση. Τι είμαστε μωρέ! έμεις οι Ρωμιοί. Ένας να

από τυφλούς βοηθούς.

Τονέ χτύπησε κ' εδώ ο Τουρκικός ο στόλος, και με την παρακλήση του Τζανέτου Γρηγοράκη, του Ήγεμόνα της Μάνης, καταπέτασε ο Λάμπρος να τραβηχτή στην Ίθάκη, κι απ' εκεί να ξαναγυρίση στη Ρουσία. Άπεθανε στα βορεινά του λημέρια δυό χρόνια κατόπι (1794).

Χερότερα έπαθε ο Αντρούτζος με τους Κλέφτες του. Επειδή πελεμώντας αυτός να περάση στη Ρούμην, κι απ' εκεί στα Έρτανησα, κατχδόθηκε από τους Βενετούς, στάλθηκε στην Πόλη άλυσοδεμένος, κι άπέθανε στη φυλακή από τα βασάνια.

Έρχεται κ' εδώ ο ιστορικός μας να μ'ε; παραγγρήση τάχα λέγοντας πως οι άγωνες εκείνο: δεν πήγανε του κακου, επειδή η νεία η Συσήκη του Γκιτσιού δυνάμωνε τους δρους της παλιάς Συσήκης για τους Χριστιανούς της Ανατολής. Μ' όλο το συμπάθειο όμως τα πετούμε από το παραθύρο όλ' αυτά τα μικρολογήματα, και ξαναερχόμαστε στο ένα και μονάχο καλό που βγήκε από τους άγωνες του Λάμπρου Κατζώνη, δηλαδή στ' άληθινό πατριωτικό ψυχρόμητο που μ'εσ έδειξε, και που σταθηκε παράδειγμα για παρόμοιους κατοπινούς ήρωισμούς.

(άκολουθεί)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

κάμει ένα πράμα και χίλιοι θα ριχτούνε να τον άναγωνίσουνε. Και πως; Μ' όλα τα ταπεινά μίσχ. "Ετσι στο πρώτο της φύλλο η «Μεταρρύθμιση» σφεντονίζει μια συκοφαντική διαμαρτυρία, για τον Πρόεδρο του «Πανεργατικού» και διευθυντή του «Έργατη», που ανάμεσα στ' άλλα τονέ λέει και ασύμμηχο της άξέστου δημόδους.

Δεν ξέρουμε τι μεταρρύθμιση θα φέρει η «Μεταρρύθμιση» στην κοινωνία του Βόλου, μα απ' αυτό καταλαβαίνε, κανείς πόσο αγαπάει το λαό και τους έργατες, και πόσο ψηλά θα βραστήξει τη σημαία της σφαιροτών τους, όταν τους βρίζει πρώτα πρώτα τη μιλιάρ.

«Οι έργαται, λέει, δεν έζητήσαν τοιαύτην γλώσσαν». Μα ίσα ίσα αυτή είναι η μεγάλη τιμή του «Έργατη» που τους δίνει τη γλώσσα τους χωρίς να τη ζητήσουν, που τους άνοίγει τα μάτια, που τους δείχνει τι πρέπει και τι έπρεπε να ζητήσουν, που τους άνάει μέσα τους την άλήθεια για τα πραγματικά τους σφαιρόντα.

Η «Μεταρρύθμιση» χτυπώντας τη δημοτική, πάει πλάι με τους δασκάλους, με τους καθαρευουσιάνους, με τους άριστοκράτες, και δείχνει έτσι για όσους καταλαβαίνουν πόσο σπουδαίο σοσιαλιστικό φύλλο είναι.

*

ΑΛΗΘΙΝΟ εδωμογράφημα είναι μια δ'άλεξη ενός δικαστή του Βόλου, σπερι εγκληματικότητας που δημοσιεύεται τελευταία στη δικαστική φημερίδα «Δικαιοσύνη» (3 του Μην 908). Ο λειτουργός αυτός της «Θέμιδας» φίνεται πως παραστράτησε, κι από ποιήτης: μιστριωτικός που εΐτανε να γίνει ποιός ξέρει με τι τρόπο κολέψε το σκαμνί του κατή.

Νά κ' ένας παράγραφος για δείγμα: «Εγκληματικότης! λέξεις άνώπιουσας, σπρηγής, λέξεις άύσπουσας την θελοκτικωτέραν των ευρωπαϊκών χωρών, λέξεις άποσπώσα τάς έπαυδούς στονχός από αίμαρροσώντα στήθη άρκούντως καταπεπνημένα, λέξεις φρικοποιός θυμοδακής, πλήρσουσα θανασιμίας, την θυμήρη θυμηδή, ροδοβαρή, και έρωτοτόκοι της Έλλάδος γώρην, ήτις έπλάκτισαργήθη ένα και μόνον δημιουργή τον έρωτα, φού εις τους φατόδους, εσάθεις και τους θελξίνους κόλπους της...»

Καλό και άγιο να κατεβαίνει ο δικαστής από τη σοβαρή έδρα του, με σκοπό να διδάξει την κοινωνία, μα όταν ούτος ο σκοτός γίνεται με τέτοια μέσα και με τέτια γλώσσα, πέφτει στο γελίο, και πρέπει το Υπουργείο να βάλει χέρι για χάρη της Δικαιοσύνης, που πνθάνει αρκετά τα τελευταία χρόνια από τους διάφορους έκμεταλλευτές της, ώστε να περισσεύουν οι πραποτυπίες του κ. δικαστή του Βόλου.

*

ΣΤΟ τελευταίο φύλλο του «Έργατη» δημοσιεύτηκε ένα δυνατό άρθρο του συνεργάτη μας Πέτρου Βασιλικού: «Αστική και σοσιαλιστική ιδεολογία».

Μέσα στα τόσα σημαντικά που λέει για τον άγώνα της εργατικής τάξης, ξετάζει με τα λίγα αυτά, μα ουσιαστικά λόγια, και το γλωσσικό ζήτημα από τη σοσιαλιστική άποψη, άπαντώντας στην ιδεολογία των κυρίαρχων άστων.

«Θέλει ο λαός τη γλώσσα του για μόρφωση κι άνώψωμά τους; Άμείως σεΐς το έπιχείρημα: Η ζωντανή γλώσσα του λαού βλάθει την εθνική έννοτητα. Γι' αυτό όσοι τη μεταχειρίζονται, προδότες! Μα αυτοί οι προδότες σ'ε ταπεινέζαν με μαρτυρίες άκαταμάχητες πως ίσα ίσα η δική σας ψευτική γλώσσα βλάθει σ' αυτό, γιατί κανένας απ' τους εκλάθους άσερφούς δεν την καταλαβαίνει. Μα από λογική έσεις δε νιώθατε γιατί ασπός σας πραγματικός δεν είναι το λευτέρωμα των εκλάθων, μα το στραβωμά του έθνους όλου με τη νεκρή γλώσσα, χάρη των λίγων, των έκμεταλλευτών».

Αυτά δε τ' άκούσει κ' η «Μεταρρύθμιση» και κάθε άλλος που θέλει να χωρίσει το λαό μας από τη γλώσσα του, με την ψευτική δικαιολογία, πως τον υπερτερεί τάχα και τονέ μορφώνει.

ΟΙ ΑΡΑΧΝΕΣ

Οι άραχνες περιπλέξαν το σπύτι μας τρογούρα Κι άραγά, βουβά, θφαίνουνε ίστούς στην κάθε θύρα, Μάταια με κόπους σπύτι μας καθ' ημερά τις βγαίνουν, Κείνες θφαίνουνε άπαντα, κ' θφαίνουνε, όλο θφαίνουνε....

Πειραιός Άνοιξη 908.

ΚΩΣΤΑΣ ΔΕΠΑΣΤΑΣ

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥΣ

Δημοτικό Νοσοκομείο «Η Έλλης». «Αΐθουσα Ασκληπιός». Κλινική του καθηγητή κ. Γεράσιμου Φωκά.

Αριθ. 14.

Ευσεράτιος Νυδρέμιος, από την Αγιάσω (Μιτυλήνη), 38 χρονών, εργατικός κήλη από το ζερό μέρος.

«Από την αρχή κουδάνιερ πέτρες με το ζώ λοιπό να σκώσω ντ' μπέτρα π'γα απεπάνου απ'ε το ζώ τότες καταπήριμ κατώς ήταν βαρειά, μεγάλη και γκζντούρζα χ'χμου έπεσα έτσι απ'ρούμας και έπεσ' ή πέτρα πάνου μ' και χ'τύπ'σα εδω ζερό β' τον καιρό που δώκα, έκαφα εύτου και πόνεσα άμα εν ήζερα και τί ν'άειναι με το κ'ψ'μο κοντολιγοθ'μ'σα και κομμάτ' με ταχιά, πέρασα κείνη τή μέρα, μετά, κάνω έτσι δ'α και στοχάζουμαι ένα φ'σκέλ', σ' ένα μυγαδάκι, ως τόσο ήταν ύστερα ρώτ'σα ένα γιατρόν, δ'εν ήζερα ν'άειναι και μουπε, αυτό κήλ' θανάναι, είπημ' αλλά δ'ε μουπε δέμα λέει μ' έκκψες; λέου, έκαφα το πρώτο ε! κήλη θανάναι μουσειπ' αυτός; άμα ήθελα να π'χω στη δ'λειά μ', να βραδυκωτώ με μι' δ'λειά, να στέκουμ' ελόρτος δηλαδή, δ'εν ήμποριμ να βραδυκωτώ με μι' δ'λειά; έκαφα, πόνιμ και δ'εν ήμποριμ; άμα έπιανα πολλώ λογιά δ'λειές μ'πόριμ να βραδυκωτώ; άμα ήταν να στέκουμ' ελόρτος για να θερύσω, να σ'αίψω υποίφερνα πολύ; π'γα και π'ρα ένα δέμα; έβαλάτο, έφρυγ' εδω να, έφρυγ' εδω να δ'ω να, εδω να, δ'εν έστέκετο; έκανα ένα πανένιο και με έκείνο το πανένιο π'λιό καλύτερα μ' ώφέλει; αλλά άμα ήθελα να δουλέψω υποίφερνα πάλι; άμα, σ'αν είχα το δεμένο αλιστίρτζουμ τον τον πόνο κομμάτ', αντιπάληουμ τον τον πόνο κομμάτ' εν ήμποριμ να έργαστώ, πόνιμ, μεγάλνιμ, μεγάλνιμ, ήρθαμ' εδω; τί να'κάνωμ' ήρθαμ' εδω. Πίτσι πούρουνιμ (;); να κρεμίσω μ'εσ' στο σακκούλι; άμα κουραστώ κ' είναι μακριά, δ'ες υποίφερνω. Έχω τέσσερα χρόνια πούντας τόπαθα.»

Ο άρρωστος αυτός ήρθε στην κλινική στις εζή 'Απριλιού και στις όχτώ του έγινε έγχείριση ριζική κατά τή μέθοδο Bassini; στις δεκαφτά έφυγε καλά.

Αριθ. 15.

Κώστας Τζιάγκας, από τή Μακεδονία, 35 χρονώ, μαραγκός; έχει φτίση του λιμπού.

«Απ' την αρχή, εκει που δουλευα, με λόχεψ πόνος μέσα στο λιμπού δεξιά; και μετά ύστερας, πρήσκα; έσπασε ύστερας κ' έτρεχε άμπου; ύστερα έκαναν έγχείριση και το άφαιρέσαν το δεξιο λιμπού; μετά ύστερας, με δυό μ'νες, άρχ'ζε πάλε να τρέχη; λιγοστά πράματα. Μιά, δυό μέρες, αν έτρεχε, κατόπι στέκονταν δυό μ'νες; ύστερα, μετά πάλι, μι' δυό μέρες θ'ά έτρεχε. Μετά, το άλλο, το άριστερό άρχεψ; έφασε κ' έκείνο κ' έτρεχε, όχι σ' αυγό, μεριά, δίπλα; όχι σ' αυγό; κ' αυτό έτσι, ένα μη να στέκεται, τρεις μέρες, τέσσερες τρέχει; πέντε μέρες τόσο; κ' άποκάτω σ' αυγό, στη σακκούλα μετά, περπατάει ένα π'κμα σκληρό; έτσι καταλαβαίνω; ένα π'μα, σ'α σκούληκι είναι και περπα-

τάει; όμως τον ίδιο τον πόνο δ'εν έχει όπως το πρώτο; σ'α φουρά είναι, σ'αν τέτοιο; αυτό, που είναι στη μεριά, έχει δυό-τρεις μέρες, σταθηκε, δ'εν τρέχει; το άλλο το δεξί, εκει που τις έχουν τις φλέβες δεμένες, από πάνω με πονάει από κάποτε, από κάποτε. Ο πόνος στο πρώτο, πρώτ'η βολά μου φ'νηκε πέρου τ'α Χριστούγεννα; κ' όταν με πονούσε αυτό που τ' αφαιρέσαν, και μετά με πονούσε, εδω στην κοιλιά. Το άλλο, το άριστερό, από σήμερα έχει εζή μ'νες; έφτά μ'νες έχει; τον ίδιο τον πόνο όπου έχει κείνο δ'εν έχει τουτο.»

Τού έγινε επιδιδεκτομή και άφαιρέμα του ξεσοριακού πόρου που ήταν όλος βλαμμένος ως τις σποροδόχες φούσες. Μπήκε στις 28 και στις 29 'Απριλιού του έγινε ή έγχείριση και τώρα βρισκείται σ' άναρρωση.

Αριθ. 16.

«Αΐθουσα Σωρανός».

Εδναλία Σ... , από τήν Πρέβιζα, είκοσι χρονών έχει χινοκόκκους του σικοτιού.

«Έθερμάθηκα δώδεκα μέρες εδω και τέσσερες μ'νες. Θέρμη, κ'αν τίποτις; ώ; λέλε μ' π'ς; ε! πήραμε γιατρό; πήραμ' έναν γιατρό, μ'δ'ωκε γιατρικό και μ'δ'παψ' ή θέρμη; ήχ' μ'δ'παψ' ή θέρμη και μ' έπεκε βήχας ύστερα; μ' έπεκι' ο βήχας, έβγαζα μι'α φαρμακάδ' από το στόμα; έβγαζα μι'α φαρμακάδα, μι'α φαρμακάδα και κ'άτι πετσιά; μ'ς ήλεγαν οι γιατροί, παληός πλεβρίτης; μ'ς ήλεγαν; κ' έμεις κίνσαμαν κ' ήρθαμαν εδω; δ'εν ήγλεπα καλό κ' ήρθαμαν εδω; εδω έχινοκόκκους είπαν, έγχείριση είπαν; ήρθε περβατ'ώντας από τ' Λαγανά τον καφενέ, ως εδω; ήμουν γερώτερη απ' τ'ά τώρα; ύστερα, σ'α μ'δ'καναν έγχείριση κ' εδω, αδυνάτησα; τώρα δ'ε μπορώ να περβατήσω; αλλά μέρα με τή μέρα π'άνω καλλίτερα.»

Έδω και τρία χρόνια άξαφνα τήν έπιεταν, κατά τή μεριά του σικοτιού, πόνοι που κράτηταν δυό μ'νες και πέρασαν ύστερα με συναπισμούς, ο πως λέει ή άρρωστη. Έδω και δυό μ'νες τήν έπικασε δυνατός πυρετός και βήχας; κ' ύστερα από δέκα μέρες άρχισε να ξεροχαλίζετα; κακομύριστα ρόχαλα χολώδικα και μικρές φούτσες από έχινοκόκκους. Στις 23 Γεναριού ήρθε στην κλινική μες όπου διαγνώστηκαν φούσες από έχινοκόκκους του σικοτιού που άνοιξαν π'ς τους βρόχους; λοιπόν άποφασίτηκε να έγχειριστ'η κ' έγχειρίστηκε στις 29 Γεναριού από τον καθηγητ'η μας κ. Φωκά. Στην π'σινή μασκαλική μεριά έγινε διέχπριση τ'ης όγδοης και τ'ης έννατης πλεβράς; και μετά, με προσοχή για να μη σκηματιστ'η πλεμονοθώρακας, άνοιχτηκε ο υποζωικότας, όπου βρέθηκαν ψευτομεθράνες; ύστερα άνοιχτηκε το διάφραγμα, που είχε με το σικότι τέτοιες προσφύτρωτες, ώστε το έκανε δυσκολογνώριστο; αυτού άνοιχτηκε μι'α κοιλότητα στο σικότι απ' όπου ξεχύθηκε παχιέροφτο υγρό όμπιάρικο; στην αρχή, έπειτα χολώδικο με κομμάτια μαζί ψευτομεθράνες; Άρσηε το κρεβάτι του Νοσοκομείου τις 3 Μαρτιού γατρεμένη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΣ. Κουδάνιερ... τήν κατάληξη εν τήν πρόφερνε μεταξύ ε, ι, και ου, όπως οι Τούρκοι προφέρουν το εν στο ρήμα π. χ. μπαλίριμ; έτσι έλεγε και; π'γαίνουμ, ήμ'όριμ.

Γκζντούρζα... γκζντούρζα=σφωριάστηκα χ'χμου. Φ'σκέλ'=φουσκέλι.

'Αλιστίρτζουμ τον=Τουρκ ριζ. και σ'μ. συνήθιζα.

'Αντιπάληουμ τον=αντιπαλεύω.

'Ημποριμ... το έλεγε και ήμ'όριουμ.

Πίτσι πούρουνιμ... Όσοι φορές τον έρωτήσαμε πάντα έτσι; τ' άκούαμε, μοιαστά δ'εν είμαςτε βέβαια; αν το πήραμε καλά; κατά τήν έγχείρησή του θ'ά π'η; αρχή έκανε.

Σακκούλι... σακκούλα=το όσχεο.

Πούντας=όλα τ'ά ντ' τ'ά προφέρει σ'α δ.

Λιμπού=άχμυνά, τροφερά, πρεπίδια (Μακεδ.) λιόκια ('Αρβανιτ.), στα ζώα; έκελέτητ, φτανά (Κυπρος).

Πηόσκα=πρηστική; και στην 'Ηπειρο το λένε έτσι.

Μ' έπεκε=μ' έπιεσε.

Λέλε μου=έλλοιά μου, επίφ. Βλάχικο

Π'άνω=π'άνω.

Διέχπριση=έκόμε δ'εν ήθερα; έλλη λέξη κατάλληλη για να τήν αντικαταστήσουμ.

(Από τήν κλινική Φωκά)

ΤΟ ΜΠΟΥΔΟΥΚΙ

Κάτου κ'ε στους έλαιώνες
στά μυριόχρωμα λουλούδια
οι κοπέλες σ'αν τρυγώνες
όλη μέρα με τραγούδια
μ' ένα μπουλουκάση νέο
σ'αν τον Έρωτα ώραιο
π'άνε τώρα για έλιές,
κοπελιές!... κοπελιές!...

Κι όλες τους είναι μι'α τρέλλα,
αλλά μι'α μ' άγγέλου χάρη,
ως το λέει κ' ή ποπαδέλλα,
τρέλλανε τον μπουλουκάση
και πηγαίνει όλο μπροστά της
για να βλέπ'η τ'α λευκά της
λέοντας τάχα; κοπελιές,
μάτε; έλιές!... μ'όστ' έλιές!...

Κέρκυρα

Σ. ΡΙΓΓΑΣ

Η ΜΙΚΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ^{*)}

Η πολιτεία ή το χωριό που μ'ς γίννητε είναι ή μικρή μας πατρίδα; είτε σε νησί βρίσκεται, είτε σε βουνό, είτε σε κάμπο—σε μεσόγειο ή σε παραθλασσίο.

Στο χωριό τ'α στίτιχ είναι γνώριμα, και οι άνθρωποι σ'α να συγγενεύουν. Όλοι ξέρουν όλους και τ'α τριγυρινά τους πράγματα. Άλλο από γειτονιές δ'εν υπ'άχει.

Χαράματα σηκώνεται ή άντρας, βουτ'ε μι'α κομμάτα ψωμί στο κρασί του, και με το δισάκι και τήν τσαπκ, με το ζώο που θ'ά όργώσει και με το παιδί του πάει στο χωραφι, σ' ή κ'πέλι ή στο υποστάνι. Σηκώνεται και ή γυναίκα και πάει στη βρύση για νερό. Το κορίτσι νοικοκυρεύει το σπίτι και τήν αύλή, πλένει, ύβαινει, λευαίνει το πανί. Τή χωριάτισσα πότε τή βλέπειε σ'έν άργαλειό, πότε στο ληνό με γυνά πιδερια να πατ'ε σταφύλια, πότε μ' άνασκουμπωμένα μανίκια, σκυμένη να ζυμώνει ψωμί στη σκφν, κ' έπειτα να το βάζει στο φούρνο στην αύλή, πότε ν' έρμείγει τήν άγελάδα, πότε να γνέθει. Άλλοτε πάλι; σ'αυκλιζέει τη φωτιά και κυττάζει τή χύτρα. Φρύγανα από το βουνό φέρνουν τ'α παιδιά.

Τις άγελαδες του χωριού και τ' άλογα τ'α παίρνουνε δυο τρία παλληκάρια π'ρωί π'ρωί και τ'α βόσκουν. Πληνώνται; όλη μέρα τ'α ζώα στα λιβάδια και άκούε; τ'α κουδουνισματά τους; στη σιγαλιά. Το βραδυ τ'α γυρίζουν στο χωριό οι άγελαρχιοι κοπαδιστά. Βοϊκοί στο βουνό βόσκουν τ'α γιδ'οπρόβατα.

*) Επανατυπώνεται; εδω από κάπιο άνώνυμο φυλλάδιο που κυκλοφόρησε π'ρο λίγες μέρες, μ' αυτό τον τίτλο.

Τὸ καλοκαιριάτικο μεσημέρι σταλίζουν τὰ πρόβατα στὸν ἴσκιό τοῦ μεγάλου πέκου, ἀποσταμένα ἀπὸ τὸ λισπύρι. Καὶ βράδῳ βράδῳ τὰ ὀδηγοῦν στὶς στάνες.

Σὰ νυχτώσει, βλέπει ὁ δραγάτης φωτιές, σὰν ἄστρα, στὸ βουνό. Ὡς ὅπου ἀκούει γαυγίσματα μαντρόσκυλων. Ἐπεσε νὰ κοιμηθῆ τὸ χωριό, καὶ ὁ δραγάτης ὄλο φυλάγει, περιδιαβάζοντας στ' ἀμπέλια καὶ στὰ περιβόλια, μὲ τ' ὄπλο στὸν ὦμο. Πιὸς ξένος μπεῖκε στὴ βραχιά καὶ πῶς ἀπέρασε τοὺς φράχτες;

Τὸ χωριὸ κοιμάται δίχως ὄνειρατα. Ὁ νέος ὁ μωσ πῶς εἶδε στὸ χορὸ, τὴν κυριακὴν τ' ἀπόγεμα στ' ἄλωνα, ὁ νέος πῶς εἶδε τὴν ὄμιση τὴν κόρη τὴ στολιμένη, προτοῦ ἀποκοιμηθῆ τὸ βράδῳ ὀνειρεύεται. Ἰσως καὶ κείνη νὰ τὸν ξεδιαλέξει· τὰ ματια τοὺς σὰ ν' ἀντικρύστηκαν μὴ στυγρῆ, τὴν κυριακὴν τ' ἀπόγεμα στὸ χορὸ στ' ἄλωνα. Καὶ θὰ τὴν παρει;

Ἐρχεται πάλι ἡ Κυριακὴ στὸ χωριό. Νωρὴς γεμίζει ἡ ἐκκλησιὰ ἀπὸ γυναῖκες, κορίτσια παιδιὰ, καὶ ἄντρες, καὶ γέροντες. Ὁ δάσκαλος ψέλνει: σὶὰ δεξιὰ καὶ δυὸ τρία σκοτιοκάρδια τοῦ κρατοῦν τὸ ἴσο. Στ' ἀριστερὰ εἶναι ἕνας χωριανὸς καὶ ψέλνει μὲ τὴ μῦτη κι αὐτός. Ὁ κηρὸς μὲ τὸ κοντὸ τὸ ρασο, λειτουργᾷ καὶ θυμιάζει. Οἱ γέροι ἔχουν τὰ στασιδία τους, καὶ καθοῦνται. Στὸ παγκρὸν οἱ ἐπίτροποι πωλοῦν ἀγιοκέρια. Τ' ἀγοραζοῦν οἱ χριστιανὸι καὶ τὰ στήνουνε στὰ μανουῖλια, προτοῦ ἀποσταῖν τὰ εἰκονίσματα. Ἐπειτα γυρίζουν οἱ ἐπίτροποι μὲ τοὺς δίσκους ἀγία τὴν ἐκκλησιάν, γιὰ τὸν παπᾶ, γιὰ τὸ σχολεῖο μας, καὶ ἀκούει δεκαεὶ καὶ κοιδοῦνται. Καὶ σὰν περῶνε τ' ἄγια, σκίζοῦν πολὺ χαμηλὰ καὶ σταυροποιοῦνται ἄγρια, γυναῖκες, ἄντρες, παιδιὰ, νιές καὶ παλληκάρια. Μνησθήτε αὐτῶν Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ Βασιλείᾳ αὐτοῦ πάντοτε.

Τὶς μικροδικαστεῖς πῶς τυχεῖν νὰ ἔχουν ἀνάμεσο τοὺς οἱ χωριανοί, τὶς ξεδιαλύνουν οἱ δημογέροντες—ἐφοροὶ τοῦ σχολεῖοι καὶ ἐπιστάται τῆς ἐκκλησίας. Ἄμα βέβαια ἔχουνε μεγάλες διαφορὰς, τότε πηγαίνουν κάτω στὴ χώρα καὶ τοὺς δικαστεῖ κριτής, εἰρηνοδίκης ἢ δικαστήριος. Μὰ πάντα καλλίτερα ἔχουν νὰ μὴν κατεβαίνουν γιὰ τέτοιαι δουλειές στὴ χώρα. Καὶ μελὰς εἶναι καὶ ἔξωδὰ γίνονται. Ἐνῶ στὸ χωριό, μὲ τὴ βοήθειαν τῶν γερότων, ἄμα λείπουν τὰ πείσματα, ὅλα συσβιβάζονται.

Οἱ γέροντες ἔχουν καὶ ἄλλα νὰ σκεφτοῦν. Θὰ συμφανεῖν τὸ δασκαλο καὶ τὴ δασκάλα, θὰ διορίσουν τὸν κληρικὸν ἀνάστη, τὸ δραγάτην, θὰ φροντίσουν γιὰ τὸ σχολεῖο ἂν θέλει διορθωθῆ, τὴν ἐκκλησιάν ἂν θέλει καθάρισμα ἢ στόλισμα, τοὺς δρόμους ἂν εἶναι νὰ φτιαστῆ ἢ νὰ σιαχτῆ κανένας.

Μὲ τὴν κοινότητα ὁ δάσκαλος κάνει συμβόλαιον καὶ τὸ ὑπογράφουν. Τοῦ δίνουσι μιστὸ καὶ σπῖτι, καὶ ξύλα γιὰ κἀψιμο. Καμιά φράξ τοῦ τᾶζου καὶ τόσα κοιλὰ σιτάρια. Πόσος φέρει θὰ ἦταν καλλίτερα νὰ τοῦ εἶδαν κριθάρι! Ὁ μισθὸς τοῦ γίνεται καλλίτερος ἂν κάνει καὶ τὸν φάλη. Καὶ τὴ δασκαλα τὴν περιποιοῦνται οἱ χωριανοί, ἔξω ἂν τύχει καμιά φαναταγμένη πῶς δὲν τοὺς καταδέχεται, μόνον παραπονιέται ἀδιάκοπα γιὰ τὸ κάθε τι, καὶ φερὰ μὲγάλα καπέλα φτερωτά.

Ὁ παπᾶς εἶναι χωριανὸς σὰν τοὺς ἄλλους, μὲ λίγα γράμματα. Σπάνια τὸν ἀλλοζοῦν, μὲ τὴν ἀδεία βέβαια πάντα καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Δεσπότη. Ἐχει καὶ αὐτὸς τὸ χωράφι τοῦ τὸ ἀμπέλι τοῦ, τὴ γυναῖκα τοῦ, τὸ σπῖτι τοῦ καὶ τὴν ἀγελάδα τοῦ. Ἡ παπαδιά εἶναι σὰν τὶς ἄλλες τὶς γυναῖκες τοῦ χωριοῦ. Καὶ λειτουργεῖ ὁ παπᾶς καθὲς κυριακὴν καὶ σκόλη. Τὸν βλέπεισ σὲ κάθε λείψανον, στεφάνωσιν καὶ βάφτισιν. Εἶναι ἥσυχος ἄνθρωπος, κανένα δὲ θέλει νὰ κακοκαρδίσει, δὲν πολυκακατεύεται στὰ μαλώματα καὶ στοὺς θυμούς τῶν χωρικῶν, καὶ χαίρεται σὰν τοῦ φιλοῦν τὸ χέρι.

Ὁ Δισπότης θὰ περάσει μὴ φορὰ τὸ χρόνο καὶ θὰ λειτουργήσει. Μετὰ τὸ Ἐπιγγέλιο ἀκηύττει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μὲ λόγια πῶς κανένας ἴσως δὲν τὰ καταλαβαίνει. Τοῦ μετροῦν τὰ κανονικά του καὶ τὰ τυχερά του, καὶ ὅ,τι καθυστερούμενα ἔχει νὰ πάρει, τὰ ζητεῖ. Ἄν εἶναι τίποτε ζητήματα, τὰ ξεδιαλύνει ἢ δὲν τὰ ξεδιαλύνει, καὶ φεύγει.

Ἡ ποταμιὰ κοντὰ στὸ χωριὸ εἶναι βαθεῖα, ντυμένη πλατάνια, πικροδάφνες καὶ δάφνες. Ἐκεῖ πλένουν ἢ γυναῖκες τὰ ρούχα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά σηκώνεται τὸ βουνὸ πῶς βγαζοῦν τὴν πέτρα γιὰ τὰ σπῖτια, καὶ τὸ δάσος πῶς κάνουν τὰ κάρβουνα.

Σὰν πάρει ὁ χωριανὸς τὴν ῥάχη τοῦ βουνοῦ καὶ ἀνέβει στὴν κορυφῆ, βλέπει κάτω τὶς στέγες τοῦ χωριοῦ τοῦ, καὶ ἀγναντεύει ἄλλα χωριά πῶς τὰ ἔχει ἀκουστά, καὶ τὴν πολιτείαν ἐκεῖ δὲ πέρα, κάτω κοντὰ στὴ θάλασσα. Καὶ μικραίνει τὸ χωριὸ τοῦ. Νοιώθει πῶς δὲν εἶναι μοναχὸ στὸν κόσμον, καὶ ὁ τόπος εἶναι μεγάλος. Καὶ τότε—τότε τοῦ ἔρχεται νὰ γνωρίσει καὶ τ' ἄλλα τὰ χωριά καὶ νὰ κατεβῆ στὴ χώρα, νὰ ζυγῶσει στὴ μεγάλη λίμνη μὲ τ' ἄρμυρὸ νερό.

Γνώρισε τὴν πολιτείαν καὶ ἀρχὴ ἀρχὴ τοῦ φάνησε καλὴ. Σὰ νὰ εἶναι πῶς ἐλεύθερα τὰ πράγματα εἰδῶ Χωράφια δὲ βλέπει, μὴτε λιβαδιὰ, μὰ βρίσκει κληρικὰ πολλὰ, καὶ πίνει τὸ κρασί μὲ πολλοὺς συντρόφους. Καὶ δὲν ντρέπεται πολὺ πολὺ τοὺς πολίτες γιὰτὶ δὲν τότε γνωρίζουν. Τοῦ μάθανε νὰ βρίσκει καὶ γυναῖκες γιὰ μὴ βραδεία, μὲ λιγοστὰ χρήματα. Ἀγάλη ἀγάλη ἡ πολιτείαν τὸν ποτίζει τὰ φρομάκια τῆ, ἀρχίζει καὶ στενοχωριέται. Σὰν ἔρωστος εἶναι, καὶ ξαναθυμᾶται τὸ χωριὸ τοῦ.

Ἐδῶ στὴν πολιτείαν εἶναι σὰν τὸ ξεριζωμένο πλατάνι τῆς ρηματίας, πῶς ἀποζητᾶται τὸ χῶμα καὶ τὶς πέτρες πῶς τὸ γέννησαν.

Καὶ μακρότερα μπορεῖ νὰ πάγει. Ἡ θάλασσα κοντὰ. Κραθῆτα περῶνε καθὲς μέρα. Στὸ χέρι τοῦ εἶναι ποτὸς θὰ τὸν ἐμποδίσει; Ἄς πάγει καὶ αὐτὸς στὴν ξενιτιά νὰ γίνῃ πλούσιος. Καὶ φεύγει. Καὶ νοιώθει πῶς ὁ τόπος πῶς ἄφησε, μὲ τὰ χωριά καὶ τὶς πολιτείας του, ἦταν πατρίδα, ἡ πατρίδα τοῦ—ἡ μεγάλη πατρίδα. Βρίσκονται σὲν κόσμον καὶ ἄλλοι τόποι, ζῖνοι τόποι, πῶς μιλῶν οἱ ἄνθρωποι ἄλλες γλώσσες καὶ ἔχουν ἄλλα συνήθια. Τὰ σπῖτια τους εἶναι διαφορετικὰ, καὶ ἀλλοιότιμα οἱ ἐκκλησιές. Ἡ πολιτείας μπορεῖ νὰ εἶναι μεγάλες, μεγαλόπρεπες καὶ φαίνονται σὰν πλούσιες. Αὐτὶς ὅμως καθεὶν σὲ μὴ σφιχτὰ σκοτεινῆ, μὲ τίσσερις ἄλλους μέσα. Πῶς εἶναι τὸ σπῖτι τοῦ τὸ νοικοκυμένον, στὸ χωριό! Τὸ χρῆμα δὲν εἶναι χυτὸ στοὺς δρόμους. Δὲ σκῦβει νὰ μαζέψει χρυσάφι, πρὶν καὶ αὐτοῦ δουλεῖ ἀναγκάζεται νὰ γυρῆ. Ἀφοῦ εἶδε καὶ ἀπέσιδε, κατὰφερε τέλος καὶ τὸν πῆρην ἐργάτην σ' ἕνα σιδερόδρομο, μὲ δυὸ τρία φράγκα τὴν ἡμέραν. Δὲν εἶναι προκοπὴ αὐτῆ!

Ὁ ξενιτεμένος θυμᾶται τὸ χωριὸ τοῦ καὶ ἀποζητᾶ τὸ σπῖτι τοῦ πατέρα τοῦ, τῆς μάνας τοῦ τὸ χᾶδι, τὸ ψωμί τὸ σπιτήσιο, τὸ καλὸ κρασί τοῦ ἀμπέλι τοῦ. Σὰ νὰ μὴν τὰ χάριμε ἄρετα. Καὶ θυμᾶται τὰ βούδια, τὸ ἀλέτρι, τὸ χῶμα, τὶς ἀγελάδες, τὰ δέντρα, καὶ τὶς πέτρες τοῦ βουνοῦ, καὶ τὰ λιβέρια τοῦ δρόμου. Τοῦ φαίνεται πῶς δὲν τὰ δούλεψε ὅσο ἔταίρει.

Φεύγουν ὅμως καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐκείνοι πῶς ἀφίουν τὸ χωριὸ τους καὶ πᾶν σὲ μεγαλήτερη κέντρα γιὰ νὰ σπουδᾶσουν, ἐκείνοι πῶς μὲ κάποια ὑποστήριξη, εἴτε τῆς οἰκογένειας εἴτε τῶν φίλων, τοῦ βουλευτῆ τοῦ ἢ τοῦ Δεσπότη, ἐξακολουθοῦν τὶς σπουδές τους καὶ ἀπὸ τὸ χωριότικο σκολεῖο τῆς χώρας, στὸ γυμνάσιον καὶ ἔπειτα στὸ πανεπιστήμιον. Οἱ χωριάτες δὲν ξέρουν τί κάνουν στέλνοντας τὰ παιδιὰ τους σὲ ἀνάτερα σχολεῖα. «Γιὰ νὰ γίνῃς ἄνθρωπος, λέν τοῦ παιδιοῦ τους, πρέπει νὰ πᾶς στὸ γυμνάσιον νὰ μάθῃς γράμματα». Καὶ ἀφοῦ τελειώσει τὸ γυμνάσιον, τὸ στέλνουν καὶ στὸ πανεπιστήμιον. Φινατᾶζονται πῶς ἂν γίνῃ ἰατρός ἢ δικηγόρος ὁ γιὸς τους, θὰ τιμηθῆ τάχα ἡ οἰκογένεια. Μὰ δὲν νοιώθουν πῶς τιμᾶται ἡ δουλειὰ, καὶ οὔτε τὸ γυμνάσιον, οὔτε τὸ ἐπάγγελμα κάνουν τὸν ἄνθρωπο. Ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος πῶς ἔχει οἰκογενειακὴ ἀνατροφή, εἴτε σὲ πολιτείαν ἀνατρέφῃ εἴτε σὲ χωριό, εἴτε ξέροι γράμματα εἴτε δὲν ξέροι. Ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος πῶς παίρνει τὴν δουλειὰ τοῦ πατέρα τοῦ καὶ τὴν καλλιερεῖται.

Τὸ χωριότῃ ὁ γιὸς πρέπει νὰ μείνῃ χωριότῃς, τοῦ παποῦσῃ παποῦσῃς, τοῦ φούραρη φούραρη. Καὶ παλι τοῦ ἐμπόρου ὁ γιὸς ἐμπορος, καὶ τοῦ τρα-

πέζιτῃ τραπέζιτῃς. Καὶ μόνον ἔτσι καλλιερεῖται ἡ ἐργασία τοῦ καθενός.

Ὁ γιὸς μαθαίνει ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ, καλλίτερα παρὰ ἀπὸ κάθε ἄλλον, τὴν τέχνην πῶς ἔχει νὰ κάνει ὄλη τοῦ τῆ ζωῆ. Καὶ ὁ πατέρας πάλι μὴ τέχνην μονάχα ξέροι νὰ διδάξει, στὸ παιδί τοῦ, τὴν τέχνην πῶς ξέροι, τὴ δική του τὴν τέχνην. Καὶ τότε ὁ γιὸς, ἐξακολουθώντας τὴν τέχνην τοῦ πατέρα τοῦ, μπορεῖ νὰ τὴν καλλιερεῖται. Μονομῆς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ παποῦσῃς δὲ γίνεται στρατηγός οὔτε τραπέζιτῃς. Καὶ τοῦ παποῦσῃς ὁ γιὸς δὲ γίνεται προθυπουργός. Μπορεῖ ὅμως ὁ γιὸς τοῦ παποῦσῃς νὰ μεγαλώσει τὸ ἐμπόριον πῶς ἔλαβε ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ καὶ νὰ γίνῃ μεγαλέμπορος. Μπορεῖ καὶ ἄλλη σχετικὴ τέχνην νὰ πιάσει, νὰ γίνῃ δερματέμπορος. Καὶ ταμπάκιον μπορεῖ ν' ἀνοίξει. Μπορεῖ καινούργιες τέχνες ν' ἀνακαλύψει, καὶ νὰ βγάλῃ σὲ μέση καινούργιους τρόπους ἐργασίας, καινούργια μέσα. Καὶ θὰ βάλῃ τότε καὶ αὐτός, στὶς νιές τοῦτες τέχνες καὶ δουλειές, τὸ παιδί τοῦ. Καὶ σ' ἄλλους πολλοὺς πατριώτες τοῦ θὰ δώσει δουλειὰ.

Αὐτοὶ γίνονται οἱ πῶς χρήσιμοι ἄνθρωποι σὲ μὴ κοινωνία, ὅσοι κάνουν τὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα τους, καλλιερεῖντας καὶ μεγαλώνοντάς τῃνα. Ὅσοι ἀφίουν τὴν τέχνην τοῦ πατέρα τους καὶ τὴν καταφορῶν, οἱ περισσότεροι χάνονται, δὲν κάνουν τίποτε καλὸ οὔτε σὲν ἑαυτοῦ τους οὔτε στοὺς ἄλλους. Θὰ καταντήσουν εἴτε ὑπαλλήλοισι μὲ μεγάλες ἀπαιτήσεις καὶ τιποτένιον μισθό, εἴτε τεμπέληδες δασκάλοι γιὰ ν' ἀποστραφῶσιν καὶ ἄλλους, εἴτε μικροκέρδες, ἀκαμάτες, καὶ παραλυμένοι—δηλαδὴ ἡ φῶρα μιᾶς κοινωνίας. Δασκάλοι δὲν πρέπει νὰ βγαίνουν ἀπὸ τοὺς τέτοιους ἄνθρώπους. Στὴν Ἑλλάδα ἀπ' αὐτοὺς βγαίνουν καὶ οἱ κομματάρχες, γιὰτὶ μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ βουλευτῆ τοῦ θὰ βροῖνε καμιά θεσοῦλα κυβερνητικὴ νὰ κουτσυζήσουν, οἱ τιποτένιοι!

Ὁ γεωργὸς πῶς, μὲ τὴ δουλειὰ τοῦ καὶ τὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα τοῦ, γίνονται πλούσιοι καὶ καταπιάνεται σὲ μικροεμπόριον, ἐκείνος μὲ τὸν καιρὸ, ἢ τὸ παιδί τοῦ, φυσικὰ θὰ κατασταλάξει καμιά μέρα κάτω στὴ χώρα, γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὸ ἐμπόριον τοῦ.

Μὰ νὰ φεύγουν οἱ φτωχοὶ ζευγολίτες ἀπὸ τὸ χωριὸ τους γιὰ νὰ πᾶν σὲς πολιτείας καὶ στὴν ξενιτιά, εἴτε γιὰ νὰ πλουτῶσιν εἴτε γιὰ νὰ σπουδᾶσουν καὶ νὰ γίνουν μεγάλοι ἄνθρωποι,—αὐτὸ ποτὲ δὲ βγαίνει σὲ καλὸ τους. Κανείς ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶνε ποτὲ οὔτε πλούσιος, οὔτε βγῆκε μεγάλος. Οἱ ἐξαίρετες εἶναι τόσο σπάνιες πῶς μὴτε λογαριάζονται.

Οἱ γονεῖ οἱ γνωστικοί, ὅσοι νοιώθουν ἀπὸ κόσμον, δὲ θὰ σπράξουν ποτὲ τὰ παιδιὰ τους σὲ τίποτο στενὸ δρόμον, παρὰ θὰ τὰ ἀναθρέψουν ἔτσι πῶς νὰ μείνουν τιμὰ τους, καὶ θὰ τὰ μάθουν ἀπὸ μικρὰ τὴν τέχνην τους. Ἐτσι μονάχα τὰ παιδιὰ θὰ γίνουν ἄνθρωποι, δηλαδὴ χρήσιμοι σὲν κοινωνία καὶ σὲν ἑαυτοῦ τους. Γιὰτὶ οἱ γνωστικοὶ ξέρουν πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲ γίνεται οὔτε μὲ τὰ πολλὰ γράμματα οὔτε μὲ τὰ πολλὰ χρήματα. Γίνεται μὲ τὴν οἰκογενειακὴ ἀνατροφή καὶ μὲ τὴ δουλειὰ.

(Στᾶλλο φύλλο τελώνει)

Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ

ΞΕΝΟΠΟΥΛΙΣΜΟΙ

Ἀγαπητὲ Νουμᾶ,

Περὶ μενα στὸ παρασμένο σου φύλλον κᾶτι νὰ γράψω γιὰ τοὺς καινούριους Ξενοπουλισμοὺς πῶς φανήκανε σὲν τελευταία φυλλάδα τῶν Ἑλληνοφρονούντων τοῦ κ. Μιχαηλίδου. Φαίνεται ὅμως πῶς δὲ θὰ τὰ διαβάσῃς, καὶ ἔρχομαι νὰ σοῦ συστήσω νὰ τὰ διαβάσῃς ἀμέσως, γιὰτὶ τῶρα μὲ τὶς ζέστες δὲ θὰ βρῆς καλύτερο δημοτικὸ ὅσο κι ἂν τὸ ζήτησης.

Ὁ καλὸς μας ὁ Ξενοπουλὸς κρίνοντας (!) τὸν τε-

λευταίο τόμο του Ψυχάρη («Ρόδα και Μήλα» τόμ. Δ'), μας λείπει πολύ κινούρια πράματα: Πώς ο Ψυχάρης είναι αιδεσιόχνης, πώς δὲ ζῆσθ' στην Ἑλλάδα, πώς είναι κουτοπόνηρος με χιούμορ, πώς είναι κρονώληρος, πώς ἔχει παθολογικὸ θάρρος και γεροντικὴ φλυορία που κατάντησε ἀνυπόφορη, πώς ἀθίλει νὰ πείσει τὸν κόσμον ὅτι μόνον αὐτὸς εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀλήθειαν, και ὅλοι οἱ ἄλλοι [κι ὁ Ξενόπουλος:] ἔχουν ἀδικον, πώς τὸν ἀκολουθοῦν μόνον πέντε δέκα και ὁ κ. Παλαμῆς, πώς ὁ ψυχαραρισμὸς τοῦ εἶναι φαινόμενο δυτεζήγητο, πώς τότε νομίζει οὐτοπία, πώς κινεῖ τὴ γενικὴ ἀγανάκτηση, πώς εἶναι εἴζω ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, πώς εἶναι τερατώδης παραλογισμὸς, πώς καταδικάζει τὸ ἔθνος διὰ παντός εἰς τὸ σκότος (!), πώς ὀργιάζει κλτ. Λέει ἀκόμα πώς ὁ ἴδιος (ὁ Ξενόπουλος!) εἶναι δημοτικιστὴς (!!!!;), πώς ἀκολουθεῖ τὴν «μέσην δδόν», πώς ἡ ἀντίδραση κατὰ τοῦ ψυχαραρισμοῦ εἶναι ἀπεγνωσμένοις ἀγών τοῦ ἔθνους περὶ ὑπάρξεως και αὐτοσυντηρησίας, πώς εἰμεῖς εἴμαστε τυφλοὶ και τρελλοὶ, πώς ἀεροβατοῦμε, πώς ἡ ἑμισὴ γλώσσα θὰ θυματουργήσῃ και πώς ὁ Ξενόπουλος ἔχει ὄνειρο, και πώς τὸ ὄνειρό του αὐτὸ εἶναι ἐνὰ ἰξασφαλισμὸν, νὰ διατηρήσωμεν τὸ ἔθνος αὐτὸ εἰς τὴν μικροῦλαν του ζωὴν!

Λέει κι ἄλλα σοφὰ πράματα, μὰ πού! ὅλα νὰ σοῦ τάραιδιάσω. Κἀθῆσε λοιπὸν και χτύπησέ τον ὅπως εἶς ξέρεις, γιατί δὲν κάνει τέτοια πράματα νὰ τὰ γήσουμε χωρὶς ἀπάντητη. Σχετὰς πόσοι ὄχτροι τῆς δημοτικῆς στέκονται στὸ πόδι για νὰρπαζοῦν καμιά χιλοσιπωμένη και ζαναζεσταμένη ἀνοησία, και νὰ μᾶς τῆνι ξεσφεντονίσουν;

Ἀθήνα 6/4/908.

Δικὸς σου

ΦΩΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Σημ. τοῦ «Νουμά». «Ἀσκημα ἔκαμες, κ. Φώτη Ἀναστασόπουλε, νὰ στείλεις αὐτὸ τὸ γράμμα στὸ «Νουμά». Ἐμεῖς τὸν ξέρουμε πολυκαλὰ τὸν κ. Ξενόπουλο και δὲν καρτεροῦσαμε τὸ τελευταῖο ἄρθρο του για νὰν τονὲ γνωρίσουμε. Τὸ γράμμα σου ἔπρεπε νὰν τὸ στείλεις σιὸς ἄλλους, τοὺς ἐπίσημους, τοὺς ἐπισημοῦταους δημοτικιστάδες, που δὲν τὸν ξέρον ἢ καμώνονται πώς δὲν τὸν ξέρον. Γι' αὐτὸ και τὸ τυπώνουμε, γιατί ἀλλιῶτικα δὲ δάτανε λόγος νὰ ξοδειάσουμε ἄδικα τῶν ἀδίκων τόσο τόπο.

Μᾶς γράφεις «νὰ ὑψώσουμε φωνή!» Καλέ, δὲ βαριέσαι, και μάλιστα σὲ τέτια ἐποχὴ!

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΣΤΙΑ

Φίλε μου,
Χαρὰ πολλὴ μοῦ σκορπήσανε τὰ λόγια τὰ συναδερφικὰ τοῦ «Νουμά» για τὸ γάμο μου. Σαφνιάσθηκα μοναχὰ για τῆς «Ἐστίας» τὸ φέρισμα τὸ ρωμαλικὸ. Ἡ «Ἐστία» ἄς ἔχη ὑπομονὴ νὰ ξεθυμαίνῃ ἰναντίο μου σὲ καταλληλότερες περιστάσεις, ὅταν λ. χ. θὰ λαβαίνῃ τὰ βιβλία μου, που τῆς ὑπόσχομαι πώς δὲ θὰ τὴν περιφρονήσω και θὰ τῆς τὰ στέλω με τὴν παράκληση τῆ θερμῆ πάντα νὰ γράφῃ ἰναντίο τους.

Διόρθωσε και μὴν ἀνακρίβεια. Ὁ πατέρας τῆς γυναίκας μου εἶταν ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς Γαλλίας κι ὄχι στρατηγός. Τὸ ἀγγελτήρι τοῦ γάμου μου δὲν ἔλεγε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Ἴσως κι αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπὸ τῆς ἐξυπνάδες τῆς φιλενάδας «Ἐστίας».

Σοῦ σφίγγω τὸ χέρι και σ' εὐχαριστῶ.

Παρίσι Σ. ΣΚΙΠΗΣ

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἐστηκόνουμε ἀπὸ τὴν ἀλλόδοο τῆς Σήμερος [30 τοῦ Ἀπριλίη 1908] τὸ ἀκολουθὸ κοινωνικὸ, που μπορεῖ νὰ χρησιμῆσει για παραδειγμα σ' ὅτους ἀναγγέλλουν εἰς φημερίδες μας γάμους με τὰ μουχλιασμένα ἀπολυφεντοῦ και κροδοπάρσιος, καλλιπάρσιος.

— Ἀραβῶνες. Στὸ Καστελλόριζο, τὸμορφο κι ἀπροσπεφανωμένο νησί μας εἰς 18 τ' Ἀπριλίη ἀνήμερα τῆς Παναγιᾶς ἀραβωνιάστηκαν ὁ καλόκαρδος και ἀγαπημένος δημοτικὸς φαρμακοπόδ: μᾶς Λ. Φιλολόγος και ἡ τρισυγενὴ λεβεντοιά Ἀναστασία Π. Χ' Μιχαλάκη Μπράδο τους. Εὐχομαι ταχεῖα και στὸ γάμο τους νὰ κίμω τρικουβερτο μεθύσι.

— Ὁ Μιστριώτης, λέει ἡ Ἀστραπὴ μόλις ἔμαθε πώς ἡ ἐπιτροπὴ για τὰ διδαχτικὰ βιβλία τῆς ἀκατωτέρας ἐκπαίδευσως, ἐνέκρινε ἀνεγνωσμάταρι που περιέχει λέξεις «γυδαϊκᾶς», παρουσιάστηκε στὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας και ἀπαίτησε νὰ μὴ ζωσει κύρος στὴν ἀπόφραση τῆς ἐπιτροπῆς, γιατί λέει θὰ ἐξεργηθεῖ ὁ λαός.

— Και μεῖς εἴμαστε τῆς γνώμης πώς πρέπει νὰ ἐξεργηθεῖ ὁ λαός. Μὰ για νὰ καπελλώσει τὸ Μιστριώτη, και κάθε κοκορῶμαλο που τοῦ γίνεται τάχα ὑπερκασιότης του, βρίζοντας τὴ γλώσσα του.

— Ὁ Μιστριώτης εἶπε και τ' ἄλλο. Πώς ἂ δὲν ἀκουεῖται ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας, θὰ παρουσιαστεῖ στὸν Πρωθυπουργό, κι ἀπὸ καὶ τὸ Βασίλει. Νὰ δοῦμε τέλος πάντων πότε θὰ ἀποφασίσει νὰ κρουσιστεῖ και στὸ Θεό.

— Ἄ δὲν ἀκουεῖται κι ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ πείει νὰ κάνει τὰ παράπονά του στὸ Δημοκρίτειο.

— Ἀπὸ ἑνα ἀθάνατο ποίημα τοῦ Νέη που δημοσιεύτηκε σὴ τελευταῖα «Πανακωθήκη».

...Εἶμαι φτωχὸς τραγουδιστὴς και μὴ με συνερίζεστε...

— Ἄμ εἶναι νὰ σὲ συνεριστεῖ κανεῖς, καημένη Νέη;

— Ὁ «Κυνισμὸς και Κυνικοὶ» τοῦ Γκόρκι, ἔμεινε για τὰλλο φύλλο.

— Δημοσιεύτηκε στὸ Γερμανικὸ περιοδικὸ Grenzboten τόμος Β' μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν κ. Karl Dieterich, ἡ «Πρωτομαριά», ὀγγίμα παρμένο ἀπὸ τὸ βιβλίον «Οἱ νεκροὶ τῆς ζωῆς» τοῦ συναγγά: μᾶς Κώστα Πορορίτη. Ὁ κ. Dieterich εἶχε μεταφράσει κι ἀπὸ τὴν πρῶτον τόμο τοῦ Ἰδίου συναγγατῆ μας τὸ ὀγγίμα «Κουτσοβασιλῆς» που δημοσιεύτηκε πέρα στὸ ἴδιο περιοδικό.

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο (δρόμος Ζήνωνος?) πουλοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα και 1,25 φρ. γρ. για τὸ ἐξωτερικὸ, ταχόλουθα βιβλία τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὸνεῖρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἡλιος και Φεγγάρι» — τοῦ ΦΙΛΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα και ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννηση» — τοῦ ΕΦΤΑΛΙΑΤΗ «Ἱστορία τῆς Γνωμοσύνης», «Μαζώγτρα και Βρουκόλακας» και «Ἐπρωτικῆς Ἱστορίας» — τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΑΔΗ

«Οἱ σκίε μου» — τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝΑ τὸ Ἀνεγνέμετο (δρᾶμα) — τοῦ ΠΑΠΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία και Πατρίδα» — τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ και τὰ Καινούρια» — τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιὰ» — τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανὸ και πεθάνειο» και «Ὁ Ἀσωτος» (δρᾶματα) — τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνης και Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερίδης) — τοῦ ΕΥΡΥΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περικυλίτης) — τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Ἄλκας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σιδερίτη).

Ἡ ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρ. 2 και φρ. γρ. 2 1/2 για τὸ ἐξωτερικὸ.

Ὁ ΑΘΡΥΜΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάνδρας Παπαδόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 και φρ. γρ. 2 για τὸ ἐξωτερικὸ

Τοῦ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἰαμβοὶ και Ἀνάπαιστοι» — «Τρισυγενὴς» — «Γράμματα» — «Ἀσάλευττ Ζωὴ», 6 δρ. ἀντί 12 που πουλοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Για τῆς ἐπαγγελίας 6,50 και για τὸ ἐξωτερικὸ 7 φρ. γρ. εἴζως ἄλλο ἐξοδὸ για τὰ ταχυδρομικὰ. — Ὁ ἀδωδεκαλόγος τοῦ Γύφτου, 3 δρᾶμα. — «Ὁ θάνατος τοῦ Παληκαριῶ» δρ. 1.

Τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων και ἡρώων αἵμα.» δρ. 2.

Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Παιδολογία (δρ. 1) — Κριτικὴ Ζωὴ ἀδολου λογισμοῦ τοῦ Κάντ (δρ. 1) — Τὸ δασμολογικὸ ἦτημα σὴν Ἀγγλία (λεφτὰ 50)

Τοῦ ΔΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τὰ ἑπρωτὰ τραγούδια δρ. 1.

Τοῦ ΕΡΜΟΝΑ «τῆς Ζωῆς» δρ. 1.

Τοῦ ΕΛ ΓΙΑΝΝΗ «Γλώσσα και Ζωὴ» δρ. 2.

Τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ σαλονιοῦ» δρ. 1.

Τοῦ ΕΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ «Τὸ Μπαμπάκι» δρ. 1.

Τοῦ ΨΥΧΑΡΗ ὅλα τὰ ἔργα ἀπὸ δρ. 4 ὁ τόμος.

Τοῦ Γ. ΣΚΑΡΠΟΥ «Τὸ κοινωνικὸ μας ζήτημα» δρ. 0,50.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐντοκοὶ καταθέσεις
Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμματεῖα και εἰς χρυσὸν, ἔτσι εἰς φράγκα και λίρας στερλίνας, ἀποδοτίας εἰς ὀρισμένην προθεσίαν ἢ διαρκεῖς.
Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις και οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς δ ἐγένετο ἡ καταθέσις εἰς χρυσὸ ἢ δὲ ἐπιταγῆς ὄψεως (cheque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ βυολογιούχου.
Τὸ κεφάλαιον και οἱ τόκοι τῶν βυολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ ἴσῳ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ βυολογιούχου κατ' ἐπιλογὴν τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς ἴσῳ καταστάσεσι τῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1/2	τοῖς 0/0	κατ' ἔτος	διὰ καταθέσεις 6 μην.
2	»	»	»
2 1/2	»	»	»
3	»	»	»
4	»	»	»

Αἱ βυολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐπιλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικῶς ἢ ἀνόνομοι.

ΔΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΥ 1908

4	ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΡΑΗ	ΕΣ	100,000 Δρ.	400,000
4	»	»	25,000	100,000
4	»	»	10,000	40,000
12	»	»	5,000	60,000
20	»	»	1,000	20,000
1644	»	»	100	164,400
2312	»	»	50	115,600

4000 ἐν ὄλω κέρδη ἀξίας δραχυμῶν..... 900,000

Μέχρι τῆς πρώτης καταθέσεως 2 (10 Ἀπριλίου 1908) νὰ ἐκδοθῶσι μόνον 300,000 τετραδράχυμων γραμματιῶν ὑπ' ἀριθ. 1—300,000. Μόνον οἱ ἀριθμοὶ ο἗τοι θὰ πεθῶσιν ἐντὸς τῆς κληρωτίδος κατὰ τὴν κληρωσίαν ταύτην. Κατεῖπιν θὰ ἐκδοθῶσι μονοδραχυμα γραμματεῖα ἰσχύοντα δια μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρωσιῶν, ὑπ' ἀριθ. 300,000 ἄχρι 1,000,000, θα προστεθῶσι δὲ ἐντὸς τῆς κληρωτίδος και δὲ ἀντίστοιχοι ἀριθμοὶ.

Γραμματεῖα πουλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια τεμεῖα και λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζης, εἰς τοὺς σταθμάτους και στασιάρχους τῶν οὐδὲροδρόμων, τοὺς διαχειριστάς τῶν μονοπωλίων και τὰ πρακτοεῖα τῶν ἐφημεριδῶν πρὸς δραχυμᾶς τέσσαρας ἕκαστον, ἰσχύον δια τὰς τέσσαρας κληρωσεις και πρὸς δραχυμῶν μίαν ἕκαστον γραμματίον, ἰσχύον δια μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρωσιῶν.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματιῶν ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου και τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας. Ἡ πώλησις τῶν γραμματιῶν ἀρᾶται ἀπὸ 1/14 Ἰανουαρίου 1908. Ὁ διευθύνων τυπυατάδρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ